

สารนิพนธ์

เรื่อง นโยบายเพื่อการปรับตัวของประชาชนด้านเศรษฐกิจและการเมืองในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลโชกุนเป็นรัฐบาลใหม่

โดย

นางสาวปวีศา บุญวัน

รหัสนักศึกษา 05590694

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อเรื่องบทความวิจัย	นโยบายเพื่อการปรับตัวของประชาชนด้านเศรษฐกิจและการเมืองในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลโชกุนเป็นรัฐบาลใหม่ (ค.ศ. 1603-1912)
ผู้เขียน	นางสาวปวีศา บุญวัน
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์ ดร.ศิปดี นพประเสริฐ
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “นโยบายเพื่อการปรับตัวของประชาชนด้านเศรษฐกิจ และการเมืองในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลโชกุนเป็นรัฐบาลใหม่” งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายที่ทำให้ประชาชนญี่ปุ่นยอมรับ และปรับตัวในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลโชกุนเป็นรัฐบาลใหม่ (ค.ศ. 1603-1912)

ยุคเมจิเป็นยุคที่ปูพื้นฐานการเมือง เศรษฐกิจประเทศญี่ปุ่นสู่ยุคปัจจุบัน เพราะมีการรับวิทยาการ เทคโนโลยี รวมถึงรูปแบบการปกครองจากตะวันตก โดยที่รัฐบาลจะเป็นผู้นำที่มีบทบาทในการฟื้นฟูประเทศ และทำให้ประชาชนปรับตัวสู่การปกครองใหม่ผ่านการออกนโยบายต่าง ๆ ดังนั้นการออกนโยบายของรัฐบาลโชกุน และรัฐบาลเมจิจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน รัฐบาลโชกุนโตกูงาวะได้มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการออกนโยบายซานคินโคไท และนโยบาย 4 ชั้นขั้นที่ขัดแย้งกับสภาพเศรษฐกิจที่กำลังเติบโตขึ้น นำมาสู่การปฏิวัติการปกครอง ทำให้ระบอบโชกุนล่มสลายลงในที่สุด แต่อย่างไรก็ตามนโยบายที่รัฐบาลโชกุนดำเนินได้เกื้อหนุนให้ประชาชนสามารถปรับตัวเข้าสู่การปกครองรูปแบบใหม่ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมาถึงยุคของรัฐบาลเมจิที่เปิดประเทศ เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม และส่งเสริมวิทยาการความรู้แบบตะวันตกแก่ประชาชน ตามนโยบายสร้างชาติ 5 ประการ ทำให้ประชาชนญี่ปุ่นเริ่มปรับตัวสู่ความทันสมัยมากขึ้น อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้คนญี่ปุ่นปรับตัวสู่การเปลี่ยนผ่านได้อย่างรวดเร็ว คือ การที่คนญี่ปุ่นมีพื้นฐานของการปรับตัวเพื่อสิ่งที่ดีกว่า

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง นโยบายเพื่อการปรับตัวของประชาชนด้านเศรษฐกิจ และการเมืองในช่วง การเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลโชกุนเป็นรัฐบาลใหม่ (ค.ศ. 1603-1912) เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร.ศิบัติ นพประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่คอยเอาใจใส่ในการให้คำปรึกษา และคำแนะนำ ตลอดจน การปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดหัวข้อวิจัยจนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

อีกหนึ่งการสนับสนุนที่สำคัญคือ ครอบครัว และคนรอบข้าง ผู้วิจัยขอขอบคุณพ่อ แม่ และ เพื่อน ๆ ที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ และกำลังใจเสมอมา

ผู้วิจัยหวังว่า บทความวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และต้องการศึกษา หากมี ข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ปวีศา บุญวัน

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ	ค
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย.....	3
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย	4
1.6 นิยามคำศัพท์	5
1.6.1 ไตเมียว.....	5
1.6.2 ไชบัตสุ.....	5
1.6.3 ซานคินโคไท.....	5
บทที่ 2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.2 กรอบการศึกษาและการวิเคราะห์.....	19
บทที่ 3 ผลการวิจัยพัฒนาการการปรับตัวของคนญี่ปุ่นในช่วงการเปลี่ยนผ่าน.....	20
3.1 สรุปท้ายบท.....	34
บทที่ 4 นโยบายที่ทำให้ประชาชนสามารถปรับตัวได้.....	36
4.1 นโยบายของรัฐบาลทหารสมัยเอโดะที่ส่งผลต่อการปรับตัวของประชาชน	38

4.1.1 นโยบายปิดประเทศ	38
4.1.2 การปกครองแบบบากูฮัน	38
4.1.3 นโยบายชานคินโคไท	39
4.1.4 การสนับสนุนความรู้แบบดัตช์.....	40
4.1.5 ระบบสังคม 4 ชั้น	41
4.2 นโยบายของรัฐบาลสมัยเมจิที่ส่งผลต่อการปรับตัวของประชาชน	41
4.2.1 นโยบายยกเลิกระบบชนชั้น	43
4.2.2 นโยบายสนับสนุนภาคเอกชน	43
4.2.3 นโยบายสนับสนุนการใช้เงินตรา	43
4.2.4 นโยบายสนับสนุนการศึกษา	44
4.2.5 นโยบายสนับสนุนการศึกษาต่างประเทศ	44
4.3 สรุปท้ายบท.....	45
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	47
บรรณานุกรม	50
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	53

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ประเทศญี่ปุ่นเป็นชาติแรกในเอเชียที่สามารถพัฒนาความเจริญให้ทัดเทียมประเทศตะวันตก โดยแนวความคิดการพัฒนาความเจริญให้ทัดเทียมชาติตะวันตกได้มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยเมจิ ซึ่งแนวคิดและวิทยาการตะวันตกที่ญี่ปุ่นรับมาเป็นอีกปัจจัยที่นำมาซึ่งเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์โลกอย่าง สงครามโลกครั้งที่สอง ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงจะศึกษาถึงนโยบาย และปัจจัยที่ทำให้ประชาชนสามารถปรับตัวเข้ากับโครงสร้างการปกครอง สังคม และเศรษฐกิจแบบใหม่ในช่วงฟื้นฟูเมจิ โดยจะเน้นศึกษาถึงการเมือง และเศรษฐกิจที่เป็นส่วนสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และช่วยหล่อหลอมประเทศญี่ปุ่นให้ก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก ในการฟื้นฟูนี้จะมีผู้นำทางการเมืองเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงสังคมผ่านการออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ (เอกสิทธิ์ หนูนุกัถิ, 2561)

หนึ่งในจุดเปลี่ยนที่สำคัญด้านการปกครอง และเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นคือ การปฏิรูปเมจิ หรือการฟื้นฟูเมจิ มีการเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลโชกุนเป็นรัฐบาลใหม่ ในสมัยรัฐบาลโชกุนมีการวางโครงสร้างทางการปกครองที่ล้มเหลว (ลิซิดี ธีรเวคิน, 2529) อย่างการดำเนินนโยบายที่ขัดแย้งกับรูปแบบการปกครอง แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลโชกุนก็ได้ห็นโยบายบางส่วนที่เกื้อหนุนให้ประชาชนปรับตัวสู่ระบอบการปกครองใหม่ (โนบุตากะ อิเกะ, 2523) เมื่อการปฏิวัติเมจิเกิดขึ้น ซึ่งการปฏิวัตินี้ นอกจากจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในประเทศได้แก่ การวางรูปแบบการปกครอง และเศรษฐกิจที่ล้มเหลวจนส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกชนชั้น ทำให้โชกุนโตกูงาวะซึ่งเป็นโชกุนที่ดำรงตำแหน่งในตอนนั้นยังถูกบีบบังคับจากกลุ่มปัญญาชนให้คืนอำนาจให้แก่จักรพรรดิ และปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการปฏิวัติเนื่องมาจากการที่รัฐบาลโชกุนถูกบังคับให้เปิดเมืองท่าจากประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจัยเหล่านี้ได้นำมาสู่การล่มสลายของระบอบโชกุน ประเทศญี่ปุ่นที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจของระบอบโชกุนที่ดำเนินมานานร่วม 265 ปีได้สิ้นสุดลง มีการคืนอำนาจแก่องค์จักรพรรดิ และแต่งตั้งรัฐบาลเพื่อบริหาร และฟื้นฟูบ้านเมือง แม้อำนาจที่แท้จริงยังคงขึ้นอยู่กับองค์จักรพรรดิก็ตาม รัฐบาลเมจิได้ดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนา และฟื้นฟูประเทศ อีกทั้งการฟื้นฟูโดยรัฐบาลเมจินี้ยังเป็นการ

ส่งเสริมการปรับตัวของประชาชนให้การเข้าสู่รูปแบบการปกครองใหม่ได้อย่างราบรื่น อาทิเช่น การส่งเสริมการศึกษา การยกเลิกศักดินา การยกเลิกระบบ 4 ชั้น การส่งเสริมแนวคิดเพื่อให้ทัดเทียมชาติตะวันตก การมีนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรม เทคโนโลยี การให้อิสระในการดำเนินชีวิตต่อประชาชนทุกชนชั้น รวมถึงเกิดแนวคิดพัฒนาชาติด้วยการพัฒนาแสนยานุภาพของกองทัพจนญี่ปุ่นกลายเป็นมหาอำนาจทางทหาร นอกจากนี้การปฏิวัติเมจิยังเป็นพื้นฐานของการขยายอำนาจไปสู่ดินแดนรอบข้างอีกด้วย

ด้านการปกครอง จากเดิมในสมัยโชกุนโตกูงาวะ ญี่ปุ่นปกครองด้วยระบบศักดินา แต่เมื่อมาถึงสมัยเมจิ รัฐบาลได้ส่งเสริมการปรับตัวของประชาชนโดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเมจิ และจักรพรรดิได้ประกาศใช้ประกาศนโยบายสร้างชาติ 5 ประการเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการปกครอง และมีอิสระในการดำเนินชีวิต และการเลือกอาชีพมากขึ้น แม้จะเป็นการปกครองในรูปแบบของราชาธิปไตยอยู่ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2555) อีกทั้งรัฐบาลเมจิได้นำความคิด และค่านิยมแบบตะวันตกเข้ามาทำให้โครงสร้างการปกครองเปลี่ยนไป และทำลายระบบศักดินาที่เคยมีอยู่ในสมัยรัฐบาลโชกุน รัฐบาลได้พยายามปรับระบบการปกครองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ประเทศในช่วงฟื้นฟู โดยการส่งคนไปศึกษารัฐธรรมนูญของประเทศตะวันตก และนำมาปรับใช้ จากเหตุการณ์นี้สามารถกล่าวได้ว่า การปกครองในยุคเมจิแม้จะไม่ใช่ราชาธิปไตยที่สมบูรณ์แต่นับว่าเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญที่นำไปสู่การปกครองแบบราชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน

ด้านความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ความสำคัญของเศรษฐกิจคือ จะแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของประชาชนกลุ่มชนชั้นพ่อค้าอย่างชัดเจน เพราะประชาชนกลุ่มนี้ได้ก้าวเข้ามามีอำนาจในทางเศรษฐกิจมากขึ้นหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในสมัยเมจิ ประเทศญี่ปุ่นได้เปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบเกษตรมาเป็นเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เกิดการขยายตัวด้านการลงทุนกิจการอุตสาหกรรมของภาคเอกชน โดยรัฐบาลได้มีนโยบายการสนับสนุนนักลงทุนเอกชน เช่น มีการเชิญช่างเทคนิคจากตะวันตกมาให้ความรู้ การให้เงินอุดหนุนกับกลุ่มเอกชนเพื่อประกอบกิจการ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรม จากการจัดระบบเศรษฐกิจของรัฐบาลเมจิทำให้เกิดการขยายตัวด้านธุรกิจ เกิดการปฏิรูประบบการเงิน รัฐบาลได้สร้างระบบการคมนาคม และสร้างโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนา (E.H. Narman, 2526) อีกทั้งรัฐบาลเมจิยังได้สนับสนุนระบบเงินตรา และได้เร่งสร้างธนาคารเพื่อมารองรับกลุ่มเอกชน จนภายหลังเอกชนกลุ่มนี้หรือที่เรียกว่า ไชบัตสุ

ได้วิวัฒนาการมาเป็นนักธุรกิจสมัยใหม่ที่มีอิทธิพลในวงการธุรกิจหลายประเภท ดังนั้นทั้งรัฐบาลเมจิและไซบัตสึจึงถือว่า มีส่วนสำคัญอย่างมากในการฟูมฟักกิจการต่าง ๆ จนประเทศญี่ปุ่นกลายเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ด้านอุตสาหกรรม (ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์, 2528)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ระหว่างที่การฟื้นฟูเมจิดำเนินไป รัฐบาลก็ได้มีความพยายามในการปรับประชาชนสู่ความเปลี่ยนแปลงใหม่ไปด้วย โดยผ่านการออกนโยบาย กล่าวได้ว่า รัฐบาลโชกุนโตกูงาวะเองก็มีส่วนสำคัญในการปูพื้นฐานการปกครอง และเศรษฐกิจบางส่วนเพื่อนำประเทศสู่การปฏิวัติเมจิ และรัฐบาลเมจิได้นำนโยบายสร้างชาติ 5 ประการมาเป็นแก่นสำคัญในการออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการปรับตัวประชาชนสู่การปกครองใหม่ ทั้งนี้ไม่ใช่เพียงแค่รัฐบาลโชกุน และรัฐบาลเมจิที่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปรับประชาชนสู่การเปลี่ยนผ่านเท่านั้น แต่ประชาชนญี่ปุ่นเองก็มีพื้นฐานของการปรับตัวเพื่อสิ่งที่ดีกว่าให้กับตนเอง ซึ่งสิ่งนี้ก็เป็ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลดำเนินไปอย่างราบรื่น และรวดเร็ว ทั้งนี้การศึกษานโยบายในช่วงการฟื้นฟูเมจิจะทำให้เราสามารถเข้าใจได้มากขึ้นว่า รัฐบาลญี่ปุ่นมีวิธีปรับประชาชนเข้าสู่การปกครองที่แตกต่างได้อย่างไร และรัฐบาลมีนโยบายอย่างไรเพื่อพัฒนาประเทศญี่ปุ่นให้ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศที่พัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการปรับตัวของคนญี่ปุ่นในช่วงการเปลี่ยนผ่าน
2. เพื่อศึกษานโยบายการปรับตัวของคนญี่ปุ่นในช่วงการเปลี่ยนผ่าน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อทราบถึงนโยบายของรัฐบาลญี่ปุ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีส่วนทำให้ประชาชนยอมรับและปรับตัวสู่ระบอบใหม่ได้

1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

นโยบายรัฐบาลโชกุนโตกูงาวะ และรัฐบาลเมจิที่ส่งผลต่อการปรับตัวของประชาชนญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่นสมัยปลายเอโดะจนถึงเมจิ (ค.ศ. 1603–1912)

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

1.5.1 ศึกษาค้นคว้าหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและเศรษฐกิจสมัยปลายเอโดะจนถึงเมจิ ทั้งเอกสารขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง

1.5.2 เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านการเมือง และเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการปรับตัวของประชาชนตั้งแต่สมัยปลายเอโดะจนถึงเมจิ โดยศึกษาผ่านหนังสือ เอกสาร งานวิจัย ข่าว บทความ รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.5.3 วิเคราะห์นโยบายที่ทำให้ประชาชนญี่ปุ่นยอมรับการเปลี่ยนผ่านจากระบอบโชกุนไปสู่รัฐบาลใหม่

1.5.4 เรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

1.6 นิยามคำศัพท์

1.6.1 ไคเมียว หมายถึง ตำแหน่งผู้ปกครองหัวเมืองหรือบรรดาเจ้าเมืองต่าง ๆ ที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของโชกุนหรือสมเด็จพระจักรพรรดิอีกทอดหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องสืบเชื้อสายมาจากพระจักรพรรดิ แต่คนธรรมดาหากมีความสามารถก็สามารถขึ้นครองตำแหน่งไคเมียวได้เช่นกัน¹

1.6.2 ซะบัตสุ หมายถึง กลุ่มอุตสาหกรรม และการเงินขนาดใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในยุคเมจิ²

1.6.3 ซานคินโคไท หมายถึง ระบบที่โชกุนโตกูงาวะอิเอมิทสึเริ่มนำมาบังคับใช้ในการปกครอง เป็นระบบที่รัฐบาลบากูฟุจะบังคับให้ไคเมียวของแต่ละแคว้นต่าง ๆ เดินทางเข้ามารายงานตัว และเข้าเวรสลับปี รวมถึงสมาชิกครอบครัวของคนเหล่านั้นจะต้องมาพำนักที่เมืองหลวงเอโดะอย่างน้อยหนึ่งปี ดังนั้นไคเมียวแต่ละแคว้นจึงต้องมีบ้านพักในเมืองหลวงด้วย ซึ่งนโยบายนี้โชกุนได้ใช้เพื่อตรวจสอบความจงรักภักดีของไคเมียว³

¹ เพ็ญศรี กาญจนมัย. **จักรพรรดิ-โชกุน-ไคเมียว**. เข้าถึงเมื่อ 15 กันยายน 2562. เข้าถึงได้จาก <https://janghuman.wordpress.com/2009/11/23>

² Japan Reference. **Zaibatsu**. เข้าถึงเมื่อ 17 มกราคม 2562. เข้าถึงได้จาก <https://jref.com/articles/zaibatsu.298/?fbclid=IwAR1SHBKcJayZCWhiKeGCzffP8RymUf8SiXJkszrJtGmsWc1QdecAYQSW5E>

³ ยศไกร ส.ตันสกุล. **อวสานยุคซามูไร : การผูกขาดอำนาจของรัฐบาลบากูฟุ**. เข้าถึงเมื่อ 16 กันยายน 2562. เข้าถึงได้จาก <http://www.gypsyworld.com/article/view/318>

บทที่ 2

แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

E.H. Narman (2526) เขียนหนังสือเรื่อง ญี่ปุ่น: การก่อตัวเป็นชาติสมัยใหม่

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงการจบลงของลัทธิศักดินา และความบีบคั้นที่ญี่ปุ่นได้รับจากนานาประเทศตะวันตก ทำให้ประเทศญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากประเทศที่เป็นเศรษฐกิจการเกษตรสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับลักษณะของการวางรากฐานทางสังคม และการเมืองสมัยเมจิ นโยบายของรัฐบาลสมัยเมจิคือ การให้เงินอุดหนุนจำนวนมากแก่ชนชั้นพ่อค้า และนายธนาคารเพื่อให้ประเทศก้าวสู่วงการอุตสาหกรรม รัฐบาลเมจิได้สร้างอุตสาหกรรมการคมนาคม และสร้างตลาดในต่างประเทศ จนในที่สุดญี่ปุ่นก็กลายเป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรือง แต่การทำ ความคุ้นเคยกับเทคโนโลยียังยากสำหรับชาวญี่ปุ่น และประเทศญี่ปุ่นยังคงเสียเปรียบในเรื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังเกิดการประสานงานร่วมกันของกลุ่มอุตสาหกรรม อาทิเช่น มิตซูบิชิ ยาสุ ตะ สุมิโตโมะ ที่ยังต้องใช้เวลาเพื่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการประกอบธุรกิจ ดังนั้นเพื่อความโปร่งใสในการดำเนินงาน และผลประโยชน์ของทุกฝ่าย ประชาชนญี่ปุ่นจึงเริ่มให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งเพื่อให้การเมืองดำเนินไปอย่างบริสุทธิ์

จากการศึกษาพบว่า ความพยายามในการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาลเมจิคือ การส่งคนไปศึกษาเทคโนโลยี และวิทยาการจากประเทศตะวันตก และนำเข้ามาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการพัฒนาประเทศ ทำให้การฟื้นฟูเมจิเป็นไปอย่างรวดเร็ว จนในที่สุดญี่ปุ่นได้กลายเป็นชาติมหาอำนาจทางอุตสาหกรรม โดยนโยบายที่รัฐบาลเมจิใช้ เพื่อผลักดันประเทศให้เข้าสู่การเป็นชาติมหาอำนาจทางอุตสาหกรรมคือ การให้เงินอุดหนุนแก่ชนชั้นพ่อค้า และนายธนาคาร นโยบายนี้นอกจากจะทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมแล้ว ยังช่วยส่งเสริมการคมนาคมอีกด้วย เนื่องจากการขยายตัวทางการค้า ทำให้กลุ่มพ่อค้าต้องขยายตลาด และหาแหล่งระบายสินค้าเพิ่มขึ้น ดังนั้นนโยบายของรัฐบาลเมจิคือ จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และช่วยสร้างตลาดภายในประเทศ มีกลุ่มผู้จ้างงาน และแรงงานเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ เพื่อผลประโยชน์ต่อทุกฝ่ายความโปร่งใสของรัฐบาลเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้นประชาชนญี่ปุ่นจึงหันมาให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลดีต่อการปกครองประเทศไปด้วย

บัญญัติ สุภการวิทย์ (2525) เขียนหนังสือเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่น

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นว่า จากเดิมที่เคยอยู่ในรูปแบบของ Natural Economy ต่อมาระบบเศรษฐกิจได้พัฒนาไปเป็นรูปแบบของ Commodity Economy คือ มีการแลกเปลี่ยนสินค้าที่กว้างขึ้น และได้พัฒนาสู่ระบบ Money Economy ในที่สุด

เนื่องจากความต้องการในการนำเข้าได้เพิ่มขึ้นจนเกินการส่งออก ค.ศ. 1867 รัฐบาลเมจิ จึงมีนโยบายเพื่อป้องกันการไหลออก โดยส่งเสริมการส่งออก และนโยบายแทนที่การนำเข้าสินค้าหัตถกรรม นอกจากนี้ นโยบายอื่น ๆ ที่ไม่ว่าจะเป็น นโยบายการล้มเลิกการจ่ายเงินให้ชามูไรเก่า และจ่ายพันธบัตรรัฐบาลแทน นโยบายการให้กลุ่มขุนนางคืนที่ดินให้แก่รัฐบาล และรัฐบาลจะจ่ายเงินเดือนให้แก่ขุนนางในรูปของพันธบัตร นโยบายการปฏิรูปภาษีที่ดิน และการล้มเลิกข้อจำกัดในการใช้ที่ดิน นโยบายการปฏิรูปเงินตรา และการธนาคาร โดยที่รัฐบาลได้สร้างธนาคารพาณิชย์ของตนเอง และได้ออกเหรียญของชาติขึ้น นโยบายที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนในการล้มล้างระบบศักดินาสวามิภักดิ์ เพื่อให้การทำธุรกิจทางเศรษฐกิจเป็นไปได้อย่างเสรี และเพื่อสร้างระบบที่ทันสมัย

จากการศึกษาพบว่า ในยุคการปกครองของโชกุนได้ทำให้ประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเมื่อเข้าสู่ยุคเมจิ ต่อมารัฐบาลเมจิได้มีนโยบายส่งเสริมการส่งออกโดยตรง รวมถึงมีพยายามในการล้มล้างระบบศักดินาสวามิภักดิ์เพื่อให้การทำธุรกิจต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างเสรีมากขึ้น และเพื่อปรับระบบเศรษฐกิจให้ทันสมัย รัฐบาลเมจิได้สนับสนุนการจ้างงาน และระบบเงินตรา จากเดิมที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นอยู่ในรูปของ Natural Economy จนพัฒนาสู่ระบบ Money Economy

รัศมีดารา ชันติกุล (2526) ทำวิจัยเรื่อง บทบาทผู้ประกอบการญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง

ในงานวิจัยนี้ได้กล่าวถึง ในสมัยโชกุนโตกุกาว่าะที่มีระบบตัวประกันหรือที่เรียกว่า ซานคินโคไท เพื่อป้องกันไม่ให้ขุนนางก่อกบฏ โดยจะมีการเข้ามาเฝ้าสลับกัน ขุนนางหรือโตเมียวที่อยู่นอกเมืองต้องเดินทางเข้ามารายงานตัวในเอโดะปีเว้นปี และต้องให้ภรรยา และลูกอยู่ในเอโดะตลอดเวลาเหมือน

เป็นตัวประกัน ระบบนี้ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และคมนาคม เพราะเกิดการหมุนเวียนของเงิน และการค้า

ต่อมาในยุคเมจิ รัฐบาลเมจิดำเนินการหลายอย่างเพื่อวางรากฐานอุตสาหกรรม ได้ดำเนินนโยบายวางรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ โดยโอนกิจการเกือบทั้งหมดให้แก่เอกชน และขายกิจการในราคาต่ำกว่าต้นทุน สามารถซื้อผ่อนส่งได้ในระยะยาวไม่ต้องเสียดอกเบี้ย ช่วยเป็นที่ปรึกษาให้กับเอกชน และช่วยเหลือเรื่องทุน รัฐบาลเมจิได้มีความสัมพันธ์อย่างมากกับกลุ่มไชบัตสึ โดยกลุ่มไชบัตสึจะได้รับสิทธิพิเศษบางประการ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่สามารถจัดหาทรัพยากร และช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้ อย่างไรก็ตามความสำเร็จของญี่ปุ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ไม่ได้อยู่ที่บทบาทของผู้ประกอบการเอกชนญี่ปุ่น และบทบาทของรัฐบาลเท่านั้น อาจเนื่องจากลักษณะการทำงานเป็นกลุ่มของคนญี่ปุ่น ความจงรักภักดีต่อหน่วยงานที่ทำ มีพื้นฐานทางการศึกษา มีความรู้สึกรักในการอยากเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมือง และเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายซานคินโคไตตั้งแต่สมัยโชกุนทำให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เช่น เกิดการจ้างงาน เกิดระบบเงินตราซึ่งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจสมัยใหม่ ต่อมาในสมัยรัฐบาลเมจิมีการดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมการปรับตัวด้านเศรษฐกิจให้กับกลุ่มเอกชน ให้คนกลุ่มนี้ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการที่สำคัญมากขึ้น โดยที่กลุ่มเอกชนมีข้อได้เปรียบจากนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น การให้เงินอุดหนุน การขายกิจการให้ในราคาถูก รวมถึงการให้ค่าปรึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการสำคัญของประเทศ

ศูนย์เกาหลีศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2562) เขียนบทความเรื่อง ญี่ปุ่น: ประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจ

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงรัฐบาลเมจิว่าได้นำระบบการปกครองทางตะวันตกมาใช้ โดยเป็นระบบรัฐสภาของอังกฤษ รับการจัดตั้งโครงสร้างการปกครองแบบทหารจากเยอรมัน และการเลือกตั้งจากฝรั่งเศส อย่างไรก็ตามเกิดการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองมาหลายปี ในขณะที่ผู้นำรุ่นใหม่พยายามสร้างระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เข้ารูปเข้ารอย

ผู้นำญี่ปุ่นใช้หลักตรรกศาสตร์ที่ว่า “พื้นที่ของประเทศมีขนาดเล็กเต็มไปด้วยภูเขาสูงไร้ทรัพยากรธรรมชาติและประสพภัยธรรมชาติ ในขณะที่ประชาชนมีจำนวนมาก ดังนั้นหากจะอยู่กันอย่างมีความสุขก็ต้องขยายดินแดนเพื่อนำวัตถุดิบ และผลประโยชน์ของสังคมอื่นมาใช้ในประเทศ เหมือนกับจักรวรรดินิยมตะวันตกที่ล่าอาณานิคมตามทวีปต่าง ๆ ” หลักตรรกศาสตร์นี้ได้กลายเป็นนโยบายต่างประเทศในยุคเมจิที่อยู่ภายใต้การบริหารของผู้นำในยุคเมจิที่นำโดยคนรุ่นใหม่ โดยจะมีนโยบายที่เน้นศึกษาหาความรู้จากประเทศตะวันตกในช่วงการปฏิรูป

ญี่ปุ่นยุคเมจิ สามารถจัดแบ่งกลุ่มประเทศที่ทำการติดต่อออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่หนึ่งเป็นชาติมหาอำนาจ ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน รวมทั้งสหรัฐอเมริกา โดยคนญี่ปุ่นนำระบบแบบแผนสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมาใช้เป็นแบบอย่าง นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังได้นำอุดมการณ์ลัทธิทุนนิยม และลัทธิจักรวรรดินิยมของกลุ่มประเทศนี้มาใช้เป็นนโยบายของชาติ กลุ่มที่สองได้แก่ ไชเวียต รัสเซีย ฮอลันดา โปรตุเกส และสเปน ซึ่งเป็นประเทศขนาดกลางที่ให้ความเป็นมิตร ญี่ปุ่นได้เรียนรู้เกี่ยวกับการค้า ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ส่วนกลุ่มที่สามได้แก่ จีน เกาหลี และประเทศอื่น ๆ ที่ด้วยความเจริญ มีประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่ และมีระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ อีกทั้ง มีระดับการใช้เทคโนโลยีที่ต่ำ จึงตกเป็นเป้าหมายที่ญี่ปุ่นต้องการจะเข้าไปยึดครอง

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายของรัฐบาลญี่ปุ่นมีการนำแบบแผนการทำงานตลอดจนการปรับปรุงความคิด ความเชื่อของชาวตะวันตกเข้ามาใช้ในการพัฒนาประเทศ เมื่อรัฐบาลนำความเชื่อแบบตะวันตกเข้ามาเช่นนี้ก็ย่อมส่งอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของประชาชนไปด้วย โดยนโยบายที่รัฐบาลนำเข้ามาเป็นการผสมผสานจากประเทศตะวันตกหลายประเทศ เช่น แบบแผนสังคม เศรษฐกิจจะนำมาจากกลุ่มประเทศตะวันตกที่มีความเจริญในระดับสูง สังเกตจากการที่คนญี่ปุ่นมีความพยายามในการปรับเศรษฐกิจให้มีความก้าวหน้า เกิดลัทธิทุนนิยม คนญี่ปุ่นได้มีความพยายามในการปรับตัวให้ทัดเทียมกับตะวันตกในทุกด้าน ในส่วนกลุ่มประเทศในเอเชีย ที่ต่อยกว่าจะตกเป็นเป้าหมายของการยึดครองจากญี่ปุ่น

เขียน ธีระวิทย์ (2511) เขียนหนังสือเรื่อง วิวัฒนาการการปกครองของญี่ปุ่น

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงการที่จักรพรรดิเมจิเลิกล้มความตั้งใจที่จะต่อต้านมหาอำนาจตะวันตก มีการแถลงการณ์ให้ยุบหน่วยองค์กรของรัฐบาลโชกุนทั้งหมด และจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นมา มีการประกาศนโยบายสร้างชาติ 5 ประการ โดยกล่าวถึงการยกเลิกประเพณีที่ล้าสมัย ให้ประชาชนทั่วไปแสวงหาความรู้จากทั่วโลก ให้มีรัฐสภาที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนโดย ใช้หลักประชาธิปไตย ในการปกครองบ้านเมือง ให้พลเมืองมีสิทธิเท่าเทียมกัน และพลเมืองทุกคนจะมีสิทธิทางการเมือง การประกอบอาชีพ การแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ประเทศก้าวหน้าดังตะวันตก เกิดการยกเลิกศักดินา ที่ได้รับความสำเร็จอย่างราบรื่น ไตเมียวได้รับการปลดเปลื้องจากการดูแลของซามูไร ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าเดิม ฐานะของซามูไรไม่ต่างจากเดิมมากนัก ในส่วนของพ่อค้าใหญ่ นายทุนผู้ที่ให้การสนับสนุนการปฏิรูปก็ได้รับผลตอบแทน และมีการเปิดโอกาสให้กลุ่มพ่อค้าเข้ามา มีส่วนร่วมกับการเมืองมากขึ้น ชวานาสูญเสียสิทธิครอบครองที่ดิน และมีสิทธิอพยพไปท้องถิ่นต่าง ๆ

ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรมคือ เป้าหมายสำคัญของการปฏิรูป ในช่วงการปฏิรูป รัฐบาลเมจิจึงได้ลงมือพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งเสริมเอกชนให้ขยายกิจการการลงทุนไปในทาง อุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องอุปโภคบริโภค ในภายหลังค.ศ. 1870 โรงงานสรรพาวุธ โรงงานถลุงเหล็ก โรงงานเหมืองแร่ และอุตสาหกรรมที่โชกุนเคยเป็นเจ้าของได้ถูกโอนมาให้รัฐบาลหมด

จากการศึกษาพบว่า หลังจากการเปลี่ยนระบบการปกครองแบบโชกุนมาเป็นรัฐบาลใหม่ มีการประกาศใช้นโยบายสร้างชาติ 5 ประการทำให้การปกครองญี่ปุ่นอยู่ในรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และประเทศญี่ปุ่นได้มีการติดต่อกับประเทศตะวันตกมากขึ้น การยกเลิกระบบศักดินาทำให้ หน้าที่ของเหล่าขุนนาง และซามูไรจากเดิมที่เคยมีอิทธิพลมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ ในช่วงเมจิลบเป็น กลุ่มชนชั้นพ่อค้าที่เข้ามาแทนที่ เนื่องจากการปกครองแบบรัฐบาลเมจิได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา อุตสาหกรรม จนกลุ่มชนชั้นพ่อค้าเหล่านี้พัฒนากลายเป็นกลุ่มบริษัทใหญ่ที่เรียกว่า ไชบัตสึ และเมื่อ กลุ่มพ่อค้าเริ่มมีอิทธิพลมากขึ้นทำให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นก็พัฒนาตามไปด้วยเช่นกัน

โนบุตากะ อิเกะ (2523) เขียนหนังสือเรื่อง ปาฏิหาริย์ญี่ปุ่น

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงนโยบายซานคินโคไท หรือนโยบายสับเปลี่ยนผู้อพยพในสมัยโชกุน โดยที่ประเทศญี่ปุ่นในขณะนั้นได้มีการปิดประเทศ ไม่ค้าขายติดต่อกับต่างประเทศ อยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยอาศัยวิทยาการ และความรู้เท่าที่ตนมี ผลดีของการดำเนินนโยบายเช่นนี้คือ เกิดความสงบในประเทศ เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า หัตถกรรมภายในประเทศ ชนชั้นพ่อค้าเพิ่มขึ้น แต่ผลเสียกลับกลายเป็นตลาดภายในประเทศคับแคบมากเกินไป รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ทำให้ปลายศตวรรษที่ 18 นโยบายปิดประเทศอยู่อย่างโดดเดี่ยวของญี่ปุ่นไม่สามารถดำเนินได้อีกต่อไป

ในยุคเมจิ ผู้นำของญี่ปุ่นได้นำโครงสร้างของสถาบันต่าง ๆ แบบตะวันตกมาใช้ มีการจ้างชาวต่างชาติมาให้ความรู้ สร้างโรงงานตัวอย่างเพื่อกระตุ้นให้นักลงทุนญี่ปุ่นสนใจผลิตสินค้าอุตสาหกรรม รวมทั้งการดำเนินการเองแล้วขายต่อให้เอกชน ในที่สุดกิจการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้รวมตัวกันเป็นองค์กรที่ยิ่งใหญ่ และมีอำนาจทางเศรษฐกิจคือ กลุ่มไชบัตสึ ไชบัตสึจะมีอำนาจทางการเมืองที่สามารถขอเงินอุดหนุนจากรัฐบาล และมีอำนาจในการต่อรองซื้อกิจการรัฐวิสาหกิจจากรัฐบาลได้ รัฐบาลญี่ปุ่นในสมัยนั้นได้ให้ความสนใจต่อกิจการอื่น ๆ ด้วย เพราะว่าแผนงานพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ จะดำรงอยู่ไม่ได้หากปราศจากการสนับสนุนจากกิจการที่ประกอบเป็นโครงสร้างของสังคม นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ปรับระบบธนาคาร และระบบคมนาคมขนส่งให้ทันสมัย ด้านสังคมได้มีการยกเลิกระบบศักดินา การแบ่งชนชั้นให้ชาмуไรทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้คุณภาพของผู้นำ ความตั้งใจทำงานของคนญี่ปุ่น และการเปิดกว้างเพื่อรับวัฒนธรรมทำให้ประเทศญี่ปุ่นก้าวหน้า อย่างรวดเร็ว เดิมคนญี่ปุ่นมีความผูกพัน มีกรอบค่านิยม และชีวิตแบบเดียวกัน อีกประการคือ ญี่ปุ่นได้พัฒนาระบบบริหารราชการตั้งแต่สมัยโชกุน และปรับปรุงให้ทันสมัยมากขึ้นในสมัยเมจิ ประการสุดท้ายคือ การมีโครงสร้างระบบศักดินาจะช่วยทำให้พัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยได้ง่ายกว่าระบบอัตตาธิปไตยเพราะศักดินามีการกระจายอำนาจการปกครอง

จากการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการปรับตัวของคนญี่ปุ่นส่วนหนึ่งเกิดจากการเปิดกว้างรับวัฒนธรรม วิทยาการตะวันตก เห็นได้จากการที่รัฐบาลนำรูปแบบต่าง ๆ ของตะวันตกมาปรับใช้ในการปกครอง อีกส่วนหนึ่งคือ โครงสร้างระบบศักดินาที่ดำเนินมาตั้งแต่สมัยโชกุนได้เอื้อให้ประเทศพัฒนาสู่การปกครองที่ทันสมัยได้ง่ายขึ้น เพราะศักดินามีการกระจายอำนาจการปกครอง แม้ว่า

รัฐบาลเมจิได้กำหนดการปกครองที่เป็นระบบประชาธิปไตย และได้ให้เสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น แต่ยังคงต้องการการรวมอำนาจอยู่

แมร์ริอุส บี. แจนเสน (2526) เขียนหนังสือเรื่อง โลกทัศน์ญี่ปุ่น

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงนโยบายการศึกษาของญี่ปุ่นในสมัยโตกุงาวะว่า เริ่มมีลักษณะที่เป็นระบบ นโยบายการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงค่านิยม และการศึกษาที่มีต่อสังคมญี่ปุ่น คนรุ่นหลังของญี่ปุ่นเริ่มตระหนักถึงภัยคุกคามจากตะวันตก และความไม่พร้อมของประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากรัฐบาลได้ควบคุมความรู้ และการถกเถียงถึงอันตรายจากภัยคุกคาม แต่เมื่อรัฐบาลโชกุนถูกบังคับให้เปิดเมืองท่า จึงมีการเตรียมตัวสำหรับอนาคต รัฐบาลโชกุนโตกุงาวะได้เรียกกลุ่มนักปราชญ์มาร่วมคณะในสถาบันศึกษาที่ตั้งขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของมหาวิทยาลัยโตเกียว เป็นช่วงที่เชื่อมระหว่างโครงสร้างของยุคโตกุงาวะเพื่อปรับปรุงโครงสร้างของประเทศใหม่ตามแบบตะวันตก และเพื่อรักษาเอกราชของประเทศ

ประเทศญี่ปุ่นได้ติดต่อกับชาวตะวันตกมากขึ้น ในค.ศ. 1860 คณะทูตญี่ปุ่นที่เดินทางกลับมาจากประเทศตะวันตกได้เขียนหนังสือที่ให้การศึกษาแก่ชาวญี่ปุ่น มีการส่งเสริมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้นำรัฐบาลได้เห็นโลกด้วยตัวเอง มีผู้หญิง 5 คนที่เดินทางไปด้วย นับว่าเป็นการบุกเบิกการศึกษาแบบตะวันตกสำหรับสตรี การเยือนตะวันตกทำให้เกิดปฏิรูปอย่างค่อยเป็นค่อยไป นำข้อที่แตกต่างจากชาติตะวันตกมาใช้ในการปรับปรุงประเทศ การดูงานในประเทศตะวันตกทำให้เชื่อว่าต้องสร้างสถาบันที่เป็นตัวแทนประชาชน เพราะการที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในรัฐบาล อาจเป็นอันตรายต่อเอกราชของชาติ หลังจากการส่งเสริมนักศึกษาไปต่างประเทศ รัฐบาลเริ่มหันมาส่งเสริมโรงเรียนในญี่ปุ่นแทนโดยจ้างครูชาวต่างชาติ และเมื่อถึง ค.ศ. 1890 ครูชาวญี่ปุ่นก็ได้เข้าแทนที่ ครูชาวตะวันตกและการศึกษาของญี่ปุ่นเริ่มมีระบบที่คงที่

จากการศึกษาพบว่า การส่งตัวแทนไปประเทศตะวันตกในสมัยของรัฐบาลโชกุน และรัฐบาลเมจิแสดงให้เห็นว่าคนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการเปิดรับวิทยาการใหม่ ๆ โดยเฉพาะเรื่องของการศึกษา ซึ่งจะเป็นส่วนที่สำคัญในการปรับตัวของคนญี่ปุ่นตามนโยบายสร้างชาติ 5 ประการ รัฐบาลญี่ปุ่นได้รับระบบการศึกษาจากตะวันตก และนำมาปรับให้เข้ากับญี่ปุ่น อีกทั้งมีการเปิดกว้างการศึกษา

สำหรับสตรี จนนำมาสู่การเข้าถึงการศึกษาของประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม อีกทั้งจากการศึกษา รูปแบบการปกครองของตะวันตกทำให้รัฐบาลเมจิเห็นถึงความสำคัญในการสร้างสถาบันที่เป็นตัวแทน ประชาชน

เอกสิทธิ์ หนูนักดี (2561) เขียนหนังสือเรื่อง ญี่ปุ่นอย่างที่เป็น ลำดับที่ 4

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงการปฏิวัติเมจิว่า เกิดจากความขัดแย้งทางอำนาจของชนชั้นนำเก่ากับ ชนชั้นนำใหม่มากกว่าจะเป็นการลุกฮือของประชาชนเพื่อโค่นล้มรัฐ เพียงแต่ระหว่างความขัดแย้งนั้น ชนชั้นนำทั้งสองฝ่ายต่างพยายามใช้ประชาชนให้เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนเป้าหมายทางการ เมืองของตน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบากูฟู หรือฝ่ายที่ต่อต้านบากูฟู

ความสำเร็จของการปฏิวัติเมจิใน ค.ศ. 1868 ขึ้นอยู่กับอำนาจของผู้นำทางการเมือง โดย แสดงความเป็นผู้นำทางการเมืองผ่านการโค่นล้มบากูฟู และกลุ่มผู้นำมีเป้าหมายที่ต้องการ เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศที่ไร้ประสิทธิภาพในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ การ ปฏิวัติเมจิได้ทำลายโครงสร้างการปกครองที่ผูกขาดอยู่กับตระกูลโตกุงวะ และแทนที่ด้วยระบอบการ ปกครองแบบคณาธิปไตย คณะผู้ก่อการปฏิวัติเมจิร่างนโยบายสร้างชาติ 5 ประการที่สะท้อนถึงความ พยายามในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมการเมืองเก่าของญี่ปุ่น เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับประชาชนมาก ขึ้น แม้ว่านโยบายสร้างชาติ 5 ประการจะไม่สามารถเป็นจริงได้ทั้งหมดในทันทีแต่การประกาศให้ ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกันได้นำไปสู่การยกเลิกระบบศักดินา เวนคืนที่ดินเข้าสู่ ส่วนกลาง ยกเลิกระบบแคว้นเปลี่ยนเป็นระบบจังหวัด เปลี่ยนตำแหน่งไต่เมียว ผู้ครองแคว้นเป็นผู้ว่า ราชการจังหวัด แยกรายได้ของแคว้นกับเงินเดือนของผู้ว่า ๆ เพื่อผลประโยชน์ของแคว้น และตำแหน่ง ผู้ว่ามาจากการแต่งตั้งของส่วนกลาง รัฐบาลเมจิได้ทยอยลดสถานะของชนชั้นนักรบลงเรื่อย ๆ และ ก่อตั้งกระทรวงกลาโหมที่รับผิดชอบเรื่องการทหารโดยตรงแทนที่ชนชั้นนักรบ จนกระทั่งนำไปสู่การ ปลดดาบซามูไรใน ค.ศ. 1876 และความพยายามยกเลิกอภิสิทธิ์ของชนชั้นนักรบทำให้เกิดเหตุการณ์ สำคัญ 3 เหตุการณ์คือ การลุกฮือแห่งซากะในค.ศ. 1874 การต่อต้านรัฐบาลกลางในค.ศ. 1876 และ การต่อต้านรัฐบาลกลางครั้งใหญ่ที่สุดคือ กบฏซัทสึมะในค.ศ. 1877

จากการศึกษาพบว่า เนื่องจากการปฏิบัติเกิดจากความขัดแย้งของกลุ่มอำนาจเก่า และอำนาจใหม่ การพยายามปรับตัวของชนชั้นนักรบสู่ระบอบใหม่จึงเป็นไปอย่างยากลำบาก เดิมทีชนชั้นเหล่านี้ มีอำนาจ และได้รับผลประโยชน์ในการปกครองอยู่แล้ว แต่เมื่อเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลชุดใหม่ที่มีนโยบายการปกครองที่ยุติธรรมมากขึ้น อีกทั้งความยึดมั่นในอุดมการณ์เดิมของตน จึงเกิดเป็นกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลชุดใหม่ และเกิดการสู้รบอยู่หลายครั้ง

ลิขิต ธีรเวคิน (2529) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาของประเทศญี่ปุ่น

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงเงื่อนไขเบื้องต้น หรือโครงสร้างพื้นฐานทางการเมืองญี่ปุ่นว่า การวางนโยบายของระบอบการปกครองตั้งแต่สมัยโชกุนทำให้ในสมัยเมจิมีข้อได้เปรียบในการปกครอง เพราะโครงสร้างทางการเมือง และการบริหารมีการรวมศูนย์อำนาจอยู่แล้ว โดยมีโชกุนเป็นผู้กุมอำนาจ และมีการรวมอำนาจในระบบชานคินโคไท ขณะเดียวกันมีการกระจายอำนาจในระบบของการปกครอง แคว้นโดยไต่เมียวอย่างอิสระ ทำให้การปกครองโดยระบอบโชกุนโตงวาระเกิดความไม่สมดุลระหว่างโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างการเมือง มีการแบ่งสังคมออกเป็น 4 ชั้น เพื่อให้สอดคล้องกับการควบคุมทางการเมือง และเพื่อให้เป็นระบบศักดินารวมศูนย์ อีกทั้งการจัดระเบียบสังคมเช่นนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับตามลัทธิขงจื้อที่กำหนดให้คนอยู่ในฐานะของตน พร้อม ๆ กับการปิดประเทศเพื่อกีดกันความคิดทางการเมืองอื่น และเพื่อผดุงระบบโชกุนไว้ แต่อย่างไรก็ตามระบบศักดินาญี่ปุ่นได้ถูกทำลายทันทีที่มีการจัดตั้งระบบสี่ชนชั้น และระบบชานคินโคไท เนื่องจากระบบ 4 ชั้น และระบบชานคินโคไททำให้คนย้ายจากชนบทสู่ตัวเมือง จึงเกิดการเติบโตของเศรษฐกิจ เงินตรา และระบบตลาดทำให้พ่อค้ามีอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการทำลายระบบศักดินา ผู้นำท้องถิ่นจึงเริ่มเข้าเป็นพันธมิตรกับขบวนการต่อต้านโชกุน และสนับสนุนการฟื้นฟูเมจิ

เมื่อมาถึงสมัยเมจิ รัฐบาลได้อาศัยสถาบันพระจักรพรรดิเป็นศูนย์รวมจิตใจชาวญี่ปุ่นเพื่อให้ง่ายต่อการดำเนินนโยบาย และโครงการที่สำคัญ มีการทำลายอำนาจไต่เมียว และระบบการปกครองอิสระของแคว้นเปลี่ยนเป็นระบบใหม่ที่อยู่ในอำนาจของรัฐบาลกลางในลักษณะรวมศูนย์ ระบบใหม่นี้ทำให้ชาวญี่ปุ่นได้รับความเสมอภาคมากขึ้นในการเลือกอาชีพ และที่อยู่อาศัย เกิดการประกาศใช้

รัฐธรรมนูญเม็กซิโก แต่ผู้นำเม็กซิโกยังคงสงวนอำนาจทางการเมืองไว้ในกลุ่มของตนโดยการอาศัยสถาบันพระจักรพรรดิเป็นฐานของอำนาจ

จากการศึกษาทำให้เห็นถึงความแตกต่างทางการปกครองของรัฐบาลทั้งสองชุด เกิดการเปลี่ยนแปลงในแง่การปกครองในสมัยเอโดะ และสมัยเมจิ สมัยเอโดะ รัฐบาลโชกุนได้ควบคุมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง แต่ขณะเดียวกันก็มีการกระจายอำนาจการปกครองอย่างอิสระให้แก่แคว้น การปกครองเช่นนี้เป็นรากฐานสำหรับการปกครองแบบรัฐชาติ แต่เมื่อมีการจัดตั้งระบบ 4 ชั้น และนโยบายซานคินโคไต ระบบศักดินาก็ถูกทำลายลงทันที ดังนั้นในสมัยเมจิ สถาบันพระจักรพรรดิได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการรวมรัฐชาติ และเพื่อให้ง่ายต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาล

พรธิดา บุตรสระ (2560) ทำวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูสมัยเมจิจุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัยของประเทศญี่ปุ่น

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงการฟื้นฟูสมัยเมจิ ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัยของประเทศญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสมเด็จพระจักรพรรดิเมจิหรือจักรพรรดิเมจิ ผู้ริเริ่มแนวคิดการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศ และศึกษาการพัฒนาในด้านเทคโนโลยี และการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

ผลการวิจัยพบว่าการฟื้นฟูสมัยเมจิเป็นช่วงสมัยเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบยุคกลางไปสู่สังคมสมัยใหม่ สังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ได้มีการประยุกต์ความรู้แบบตะวันตกมาใช้งาน ผสมผสมภูมิปัญญา และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมกับความรู้ตะวันตกอย่างกลมกลืน ทำให้ญี่ปุ่นได้เปลี่ยนจากประเทศด้อยพัฒนาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วโดยใช้เวลาเพียง 20 ปี ด้านการทหาร และการปกครองได้ถูกปรับเปลี่ยนใหม่ทั้งระบบ เริ่มมีการเกณฑ์ทหาร และใช้อาวุธแบบสมัยใหม่มากขึ้น เริ่มมีการใช้เครื่องแบบตะวันตกมากขึ้น พร้อมส่งชาวญี่ปุ่นไปเรียนรู้ศึกษาวิชาการ ทหารบก และทหารเรือเพื่อ นำความรู้กลับมาพัฒนากองทัพ ด้านการปกครองสมเด็จพระจักรพรรดิเมจิได้แต่งตั้งคณะรัฐบาลเมจิขึ้นโดยแบ่งออกเป็นสภาสูงหรือสภาขุนนาง และสภาล่างหรือสภาผู้แทนราษฎร ตามรูปแบบของรัฐบาลอังกฤษ แม้ว่ารัฐบาลได้จัดการเลือกตั้งขึ้น แต่ก็ไม่ได้เป็นระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบเต็มตัวเพราะอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองอยู่ในหมู่สภาสูง

เป็นส่วนใหญ่ ทำให้อำนาจทั้งหลายยังคงอยู่กับชนชั้นปกครองอยู่ เป็นการปกครองกึ่งสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และประชาธิปไตยแบบผสมผสาน

จากการศึกษาพบว่า ยุคเมจิเป็นยุคที่เกิดการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงประเทศในหลายด้าน ทำให้ญี่ปุ่นได้ก้าวกระโดดจนกลายเป็นอีกหนึ่งประเทศมหาอำนาจทางทวีปเอเชีย และได้รับความสนใจจากชาติตะวันตก และการที่ประเทศญี่ปุ่นสามารถพัฒนาเทียบเคียงประเทศมหาอำนาจเนื่องมาจากการที่สังคมญี่ปุ่นมีความกระตือรือร้นในการปรับตัว นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายที่สนับสนุนการศึกษาการปกครองแบบตะวันตก และนำมาปรับใช้กับประเทศ

รักพงษ์ แซ่โซว และ สุจิตรา เลิศเสม (2544) เขียนบทความเรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในยุคเมจิ

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงอุปนิสัยพื้นเพของชาวญี่ปุ่นว่า เป็นผู้ที่รักการเรียนรู้ แต่ในยุคเมจิความกดดันของการล่าอาณานิคมจากชาติตะวันตกและการล่าอาณานิคมนี้ได้มีผลต่อระบบการศึกษาญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก เพราะเกิดเป็นแรงผลักดันเพื่อพัฒนาให้ทัดเทียมชาติตะวันตก ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญ มีการปรับปรุงรูปแบบ และหลักสูตรให้เป็นอย่างตะวันตก มีการจัดตั้งกระทรวงการศึกษาใน ค.ศ. 1871 รัฐบาลได้ปูพื้นฐานการศึกษาแบบตะวันตก นำนักวิชาการชาวต่างชาติมาช่วยจัดรูปแบบใหม่ มีการประกาศพระราชบัญญัติ “คำแนะนำการปรับปรุงระบบการศึกษาฉบับแรก” โดยนายกรัฐมนตรี ที่จะเน้นความเสมอภาค ซึ่งเท่ากับการสลายระบบชนชั้น เน้นความเป็นวิชาการที่สามารถไปใช้ ในชีวิตประจำวัน มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาการศึกษาหลัก 4 ระดับ ทำให้เกิดการก่อตั้งมหาวิทยาลัยรัฐขึ้นในทุกภาค จัดระบบการศึกษาที่ทันสมัยขึ้น เป็นระบบที่มีลักษณะรวมศูนย์ และเป็นเอกภาพ แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระดับคือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย มีการกำหนดการศึกษาภาคบังคับ ทำให้อัตราผู้รู้หนังสือของญี่ปุ่นสูงถ้าเทียบกับชาติตะวันตก อีกทั้งยังเป็นการปูพื้นฐานความพร้อมแก่ประชาชนก่อนที่จะเข้าสู่ยุคปฏิรูปเมจิ นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ใช้มาตรการสนับสนุนทางการศึกษาหลายประการเช่น ตีพิมพ์หนังสือแปลเกี่ยวกับระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงความก้าวหน้าด้านการศึกษาสมัยใหม่

จากการศึกษาพบว่า รัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาตามแบบประเทศตะวันตก มีการปรับปรุงรูปแบบ และหลักสูตรให้เป็นอย่างตะวันตก เน้นการศึกษาวិชาการที่สามารถนำไป ใช้ใน

ชีวิตประจำวันมากกว่าเพื่อเป็นการประดับความรู้อย่างเดิม นอกจากประชาชนจะมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ยังเป็นการทำลายระบบชนชั้นที่มีมาแต่เดิม ทำให้เห็นถึงการปรับตัวของประชาชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีการกำหนดการศึกษาภาคบังคับให้อยู่ในระดับสูงขึ้น และอีกปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมวิทยาการสมัยใหม่ให้แพร่หลายไปในหมู่ประชาชนคือ เพื่อให้ความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ประชาชน ซึ่งเป็นหนึ่งในความสำคัญของการปรับประเทศให้ก้าวสู่รูปแบบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เดิมทีญี่ปุ่นในอดีตมีการกีดกันโอกาสทางการศึกษาของผู้หญิง ในช่วงเวลานั้นนอกจากส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาวิชาการ ยังมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิชาทางด้านคุณธรรม และจริยธรรมเพื่อไม่ให้เยาวชนของชาติหลงไหลฝักใฝ่ไปกับความก้าวหน้ามากเกินไปจนลืมความเป็นญี่ปุ่น

สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ (2555) เขียนบทความเรื่อง รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น: จากอดีตสู่ปัจจุบัน

ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึง รัฐธรรมนูญจักรวรรดิญี่ปุ่น ค.ศ. 1889 เป็นรัฐธรรมนูญที่มีขึ้นในยุคสมัยของการเปิดประตูสู่ตะวันตก โดยรัฐบาลเมจิได้รับเอารัฐธรรมนูญของปรัสเซีย (Prussian Constitution) มาเป็นแบบอย่าง เนื่องจากการปกครองของปรัสเซียในยุคนั้นเป็นระบอบราชาธิปไตย เช่นเดียวกับญี่ปุ่น และรัฐธรรมนูญของปรัสเซียก็ไม่ได้ให้สิทธิ และเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางเมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญของประเทศอังกฤษ ประกอบกับญี่ปุ่นในยุคสมัยนั้นเพิ่งจะหลุดพ้นจากอำนาจการปกครองของโชกุนโตกูงาวะที่เคยปิดประเทศ ดังนั้นหากได้รับเอารัฐธรรมนูญของประเทศอังกฤษมาเป็นแบบอย่างก็จะเร็วเกินไป

การที่รัฐธรรมนูญได้ให้พระราชอำนาจแก่จักรพรรดิ เนื่องจากความเชื่อของชาวญี่ปุ่นว่า จักรพรรดิเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากเทพพระอาทิตย์ การใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญจึงเท่ากับเป็นการใช้อำนาจตามพระราชประสงค์ของพระเจ้า จักรพรรดิเมจิมีอำนาจในการควบคุมรัฐสภาอยู่ แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไขการปกครองให้ทันสมัย และให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด แต่ตามหลักความเป็นจริงความเป็นประชาธิปไตยก็ยังคงอยู่ภายใต้กรอบอำนาจของจักรพรรดิอยู่ ญี่ปุ่นในสมัยนั้นยังคงเป็นการปกครองระบอบราชาธิปไตยแต่ก็ยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีความรู้ รัฐธรรมนูญจักรวรรดิญี่ปุ่นฉบับนี้ถือว่ามีความทันสมัยเมื่อเทียบจากการปกครองระบอบราชาธิปไตย

กล่าวได้ว่า องค์จักรพรรดิได้ยอมสละอำนาจบางส่วนให้กับผู้แทนประชาชนชน เท่ากับว่าเป็นการวางรากฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเวลาต่อมา

จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญที่รัฐบาลนำมาใช้ยังไม่สามารถใช้ในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยได้ทั้งหมด และเพื่อให้การดำเนินนโยบาย และกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น รัฐบาลได้นำความเชื่อที่ว่าพระจักรพรรดิสืบเชื้อสายมาจากเทพพระอาทิตย์มาเป็นศูนย์รวมการปกครองประชาชน ถึงแม้จะเป็นการปกครองแบบราชาธิปไตย แต่พระจักรพรรดิเมจิก็ยอมที่จะสละอำนาจหลายด้านเพื่อวางรากฐานการปกครองแบบประชาธิปไตย

Richard Sims (2562) ได้เขียนบทความเรื่อง Japanese Political History since the Meiji Renovation

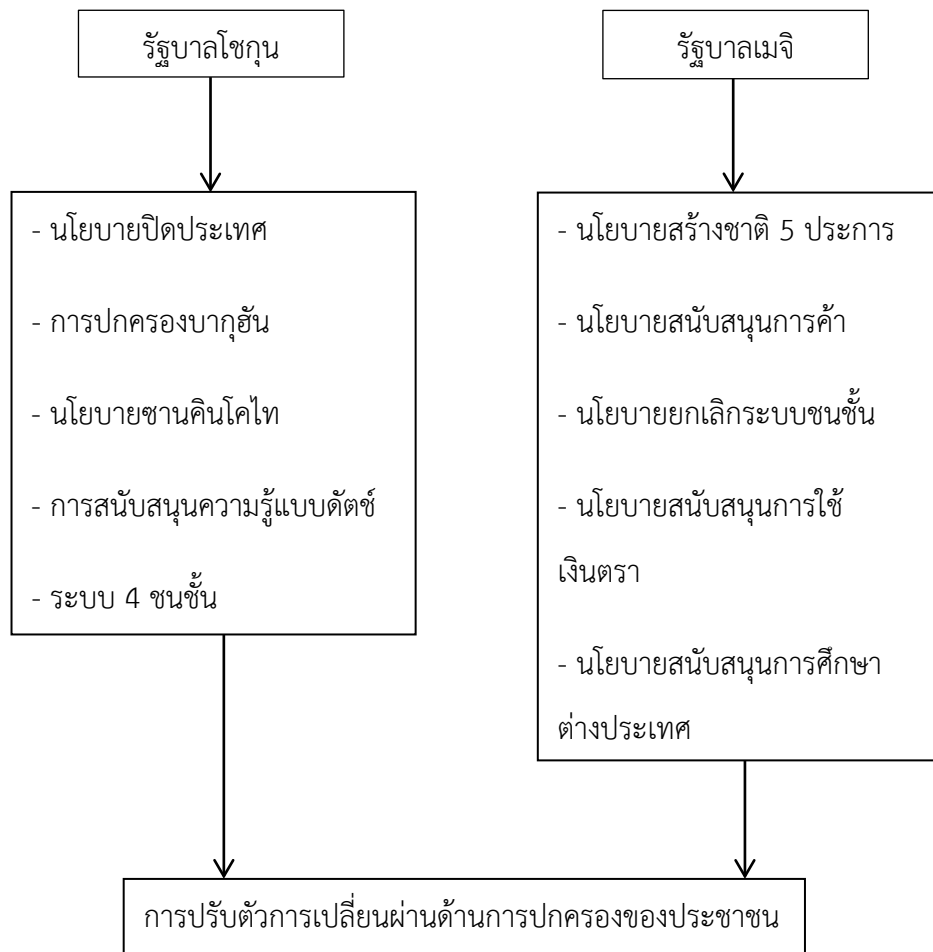
ในงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงนโยบายจำนวนมากของรัฐบาลเมจิกิที่บรรลุผลสำเร็จ มีการทำลายเอกราชในท้องถิ่น และนำความล้มสมัยออกจากกองทัพได้สำเร็จ เกิดการจัดตั้งกองทัพใหม่ขึ้น สำนักงานในองค์กรเริ่มเป็นอิสระจากกระทรวงทหารบก ทหารเริ่มไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงนี้ก็ยังคงมีปัญหาอื่นตามมาด้วยเช่น การคัดค้านเรื่องการเกณฑ์ทหารของชาวนา และการที่จำนวนตำรวจที่ไม่เพียงพอสำหรับการปราบปรามการลุกฮือ

ในส่วนของ การปกครองชนบท การบำรุงรักษากฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันสำหรับชาวนาถูกละเลย เริ่มมีการติดต่อ และรับผิดชอบกันเองระหว่างหมู่บ้านตามระบบโกนินคุมิดั้งเดิมในสมัยโชกุน รัฐบาลกลางเริ่มมีความพยายามที่จะแสดงอำนาจของตนที่เขตการปกครองย่อย โดยการสร้าง“คุ”หรือเขตที่เป็นผู้นำการปกครองในบางแห่ง อย่างไรก็ตามหมู่บ้านก็ยังคงอยู่ในความดูแลของอดีตผู้ใหญ่บ้านก่อนหน้านี้ ส่วนในบางพื้นที่การดูแลยังคงขึ้นอยู่กับหน่วยงานเก่าของรัฐบาลท้องถิ่น และมีความสำคัญในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จากการศึกษาพบว่า แม้ว่าการดำเนินนโยบายเพื่อการปรับตัวของประชาชนบางส่วนเป็นไปได้ด้วยดี ในอีกด้านหนึ่งในหมู่ชนชั้นชาวนา การดำเนินนโยบายของรัฐบาลก็มีส่วนที่ล้มเหลว ชาวนาบางส่วนถูกกดขี่ และถูกละเลย อีกทั้งในบทความนี้ยังได้กล่าวถึงผลกระทบของการลดบทบาททาง

ทหารของรัฐบาลเมจิไว้สองกรณีคือ การที่บทบาทของทหารลดลงอาจเป็นผลดีต่อการปกครอง แต่ส่งผลเสียที่ทำให้เกิดความขาดแคลนทหารเพื่อปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากประชาชนเริ่มมีอิสระในการดำเนินชีวิตมากขึ้น และไม่มีความต้องการที่จะเป็นทหาร ทหารเริ่มหมดอิทธิพล และอำนาจจากการปกครองไปแล้ว และการที่การปกครองอาจยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ อาจสรุปได้ว่าการรวมอำนาจการปกครองของรัฐบาลยังไม่สมบูรณ์มากพอ

2.2 กรอบการศึกษาและการวิเคราะห์

บทที่ 3

ผลการวิจัยพัฒนาการการปรับตัวของคนญี่ปุ่นในช่วงการเปลี่ยนผ่าน

ชาวญี่ปุ่นเดิมทีเป็นกลุ่มคนที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตนเอง ในสังคมญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตเต็มไปด้วยเรื่องของความเชื่อ และความเชื่อเหล่านั้นได้เป็นสิ่งหล่อหลอม สังคมญี่ปุ่นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน หนึ่งในความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อคนญี่ปุ่นมากที่สุดคือ ความเชื่อเรื่อง บูชิโด หรือทางแห่งซามูไร ความเชื่อเรื่อง บูชิโดได้กลายเป็นรากฐานสำคัญที่คนญี่ปุ่นในทุกวันนี้ใช้ในการดำเนินชีวิต บูชิโดมีความเชื่อมาจากนิกายเซน ขงจื้อ และลัทธิชินโต แม้ว่า บูชิโดจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของนักรบ แต่บูชิโดก็ได้ยอมรับจากคนทุกชนชั้นทั่วญี่ปุ่น และถึงแม้ว่า ในสมัยเมจิชนชั้นนักรบจะเสื่อมสลายลงแต่ ปรัชญาบูชิโตยังคงดำรงอยู่ บูชิโตได้ฝึกให้คนญี่ปุ่นเป็นคนที่มีความอดทน ต่อความเจ็บปวดทรมานร่างกาย และจิตใจ จะต้องสามารถซ่อนความรู้สึกไว้ภายในใบหน้า รู้จักข่มใจตนเอง และยอมอุทิศชีวิตเพื่อประเทศชาติได้ ความเชื่อบูชิโตสอนว่า เมื่อที่นักรบจะต้องเสียเกียรติยศ จงเลือกเอาความตายเป็นปลายทาง โดยการเลือกเอาความตายเป็นปลายทางเรียกว่า ฮาราคิรี ซึ่งหมายถึง การฆ่าตัวตายที่ได้รับเกียรติ ศักดิ์ศรี และแสดงถึงความมุ่งมั่น อีกทั้งญี่ปุ่นยังมีความเชื่อที่ว่า คนญี่ปุ่นเป็นลูกหลานของดวงอาทิตย์ และเป็นประชาชาติพิเศษเหนือมนุษย์ ความเชื่อเหล่านี้ นอกจากส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนประวัติศาสตร์อีกด้วย (วีระชัย โสคมุกดา, 2554)

อีกความเชื่อหนึ่งที่สำคัญคือ ความเชื่อที่ว่าองค์จักรพรรดิคือ นักรบผู้เป็นเทพ ดังนั้นการปกครองของประเทศญี่ปุ่นจะมีองค์จักรพรรดิเป็นผู้ปกครองเสมอมา แต่เมื่อเข้ามาถึงยุคเฮอัน อำนาจขององค์จักรพรรดิก็ได้ถูกลดทอนลง องค์จักรพรรดิจึงมีสถานะเป็นเพียงแค่ประมุขของประเทศเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามระบบสังคมศักดินาในประเทศญี่ปุ่นยังคงมีมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อดำเนินมาถึงยุคคามาคุระ ตระกูลเก่าแก่ของญี่ปุ่นอย่าง ตระกูลมินาโมโตะได้เข้ามาครอบครองอำนาจทางทหาร และแต่งตั้งตำแหน่งโชกุนขึ้น และเสแสร้งว่าเป็นตัวแทนขององค์จักรพรรดิ ทำให้ประเทศญี่ปุ่นเกิดเป็น 2 รัฐบาลซ้อนกันนานถึง 600 ปี เกิดสงครามระหว่างโชกุน และฝ่ายจักรพรรดิหลายครั้ง ความวุ่นวายที่เกิดจากการสู้รบหลายครั้งเช่นนี้ ทำให้ชนชั้นที่มีอิทธิพลสูงสุดเป็นชนชั้นซามูไร แต่อิทธิพลของซามูไรก็หมดไปเมื่อเข้าสู่ยุคเอโดะ เอโดะเป็นยุคสุดท้ายของการปกครองระบอบโชกุน อีกทั้งมีการปิด

ประเทศ และขับไล่ชาวต่างชาติ ดังนั้นความวุ่นวายทั้งหลายเลยจบลงในยุคนี้ ประเทศญี่ปุ่นในยุคเอโดะได้กลายเป็นสังคมศักดินาสวามิภักดิ์ที่หยุดนิ่งตายตัว องค์พระจักรพรรดิมีสถานะเป็นประมุขแห่งรัฐ แต่ในทางปฏิบัติองค์จักรพรรดิกลับไม่มีอำนาจใด ๆ เพราะอำนาจที่แท้จริงได้ขึ้นอยู่กับโชกุน ซึ่งการสืบทอดอำนาจของโชกุนในยุคเอโดะ มีการสืบทอดตำแหน่งโชกุนจากตระกูลเดียวคือ กระกูลโตกูงาวะ (วีระชัย โชคมุกดา, 2554)

ในสมัยปลายเอโดะ โชกุนโตกูงาวะได้ตั้งราชสำนักอยู่ที่เมืองเอโดะ หรือที่เรียกว่าเมืองโตเกียวในปัจจุบัน ปลายเอโดะ โชกุนมีสถานะทางปฏิบัติเท่ากับว่าเป็นองค์จักรพรรดิ และได้เข้าไปควบคุมพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ในเอโดะ เมืองเอโดะจึงกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้า และเป็นศูนย์กลางยุทธศาสตร์การคมนาคมสื่อสาร และศูนย์กลางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดของญี่ปุ่น ในทางกลับกันองค์จักรพรรดิกลับไม่ได้มีอำนาจใด ๆ เป็นเพียงสัญลักษณ์ของการเป็นประมุขแห่งรัฐเท่านั้น เนื่องจากสถาบันของจักรพรรดิได้ถูกออกกฎหมายควบคุม (ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์, 2528)

สังคมในยุคเอโดะ ประชากรในยุคเอโดะจะถูกแบ่งออกเป็น 4 ชั้นชั้นได้แก่ ชั้นชั้นนักรบ หรือซามูไร ชั้นชั้นชาวนา ชั้นชั้นช่างฝีมือ และชั้นชั้นพ่อค้า โดยที่แต่ละชั้นจะมีกฎเกณฑ์ การควบคุมสถานะทางการเมือง และหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบแตกต่างกันไป แต่ละชั้นชั้นจะไม่สามารถโยกย้ายหรือเปลี่ยนแปลงสถานะชั้นชั้นของตนได้ และมีระบบสังคมที่ต้องเคารพ เชื่อฟังหัวหน้าครอบครัวที่เป็นผู้ชาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังในคนทุก ๆ รุ่น และทุก ๆ ชั้นชั้น นอกจากนี้ยังมีการอบรมสั่งสอนให้เคารพเชื่อฟังผู้ที่เหนือกว่าตน สามารถเห็นได้ชัดว่าประเทศญี่ปุ่นในยุคสมัยนั้นได้รับแนวคิดนี้มาจากขงจื้อ (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560) แต่ข้อดีของการมีสภาพสังคมเช่นนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลโชกุน หรือบากูฟุได้ประสบความสำเร็จในการยึดมั่นอุดมการณ์ที่จะให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันได้อย่างราบรื่น เนื่องจากมีแนวคิด ความเชื่อไปในทิศทางเดียวกัน

ในระบบสังคม 4 ชั้นชั้นที่กล่าวไป ชั้นชั้นซามูไร จัดว่าเป็นชั้นชั้นที่มีสถานะสูงสุดในสังคม 4 ชั้นชั้น ชั้นชั้นซามูไรมีประชากรประมาณร้อยละ 6-7 ของประชากรทั้งหมด (ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์, 2528) หรือคิดเป็นจำนวน 1.8 ล้านคน ชั้นชั้นซามูไรจัดว่าเป็นชั้นชั้นที่มีอภิสิทธิ์ชั้นชั้นเดียวในญี่ปุ่น มีเพียงชั้นชั้นซามูไรเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้พกดาบ และได้รับสิทธิ์ในการปกครองผู้คนชั้นชั้นอื่น ๆ สังคมญี่ปุ่นได้แยกชั้นชั้นซามูไรออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับล่าง

ชาмуไรมีหน้าที่ทำงานให้กับ โชกุน หรือโตเมียว ด้วยการทำงานเป็นทหาร นักรบ แต่เมื่อในยามที่บ้านเมืองไม่มีสงครามชาмуไรส่วนใหญ่จะถูกเปลี่ยนไปทำหน้าที่เป็นข้าราชการบริหารงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจผู้รักษาระเบียบ ผู้จัดเก็บภาษี และจะได้รับเงินเดือนจากแคว้นที่ตนสังกัดเป็นการตอบแทน และชาмуไรสามารถเติบโตในหน้าที่การงานได้ด้วยการรู้หนังสือ (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

ในส่วนของคนชั้นชาวนา เป็นชนชั้นที่ได้รับการยกย่องให้เป็นเสาหลักของประเทศ เนื่องจากชาวนาเป็นแหล่งที่มาสำคัญของภาษี เพราะชาวนาจะต้องจ่ายภาษีอย่างสม่ำเสมอให้กับรัฐบาลโชกุน ซึ่งภาษีในสมัยนั้นก็คือ ข้าว นโยบายที่รัฐบาลโชกุนโตกูงาวะดำเนินต่อชาวนาคือ นโยบายเก็บภาษีชาวนาอย่างเต็มที่ ชาวนารวมถึงชาวประมงในสมัยโตกูงาวะมีสัดส่วนประชากรร้อยละ 70-80 ของประชากรทั้งหมด โดยที่คนกลุ่มนี้สามารถผลิตข้าว และเลี้ยงประชากรในประเทศทั้งหมดได้ อย่างไรก็ตามก็ตามประชากรชนชั้นนี้ถูกควบคุม และถูกจำกัดแนวทางการดำเนินชีวิตหลาย ๆ อย่าง เช่น ต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในหมู่บ้าน ห้ามขายที่ดิน ห้ามแบ่งแยกทรัพย์สิน ห้ามย้ายที่อยู่อาศัยออกไปจากหมู่บ้าน ห้ามมีนามสกุล ต้องประหยัดขยัน ต้องรู้จักควบคุมตนเอง รวมถึงกลุ่มชนชั้นนี้จะถูกควบคุมการใช้ชีวิต การกิน การอยู่อาศัย และการใช้เวลาว่าง แต่กฎเหล่านี้ไม่ได้เข้มงวดมากนัก トラบเท่าที่ชนชั้นชาวนายังคงจ่ายภาษีให้กับแคว้น โดยการจ่ายภาษีนี้อาจจะเป็นภาษีร่วมกันในระดับหมู่บ้าน ไม่ใช่ภาษีแต่ละครัวเรือน อีกทั้งรัฐบาลจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของหมู่บ้าน แต่ภายในหมู่บ้านเองก็ได้สร้างความรับผิดชอบร่วมกันภายใน มีการรักษากฎระเบียบของหมู่บ้าน นอกจากนี้ชาวนาบางส่วนยังได้เป็นแรงงานให้กับโตเมียวในการทำงานก่อสร้าง หรืองานสาธารณะต่าง ๆ อีกด้วย (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

ในส่วนของคนชั้นช่างฝีมือ ชนชั้นช่างฝีมือ เป็นชนชั้นผู้ใช้แรงงานตามแบบแผนประเพณีที่รับผิดชอบในการผลิตสินค้าฟุ่มเฟือย ช่างฝีมือเสียภาษีให้รัฐน้อยกว่าชาวนา แม้จะเป็นกลุ่มที่มีบทบาททางสังคม แต่ก็ยังเป็นชนชั้นที่ด้อยกว่าชาวนา แต่ในความเป็นจริงชนชั้นนี้มีสถานะต่ำสุดในสังคมโตกูงาวะก็คือ ชนชั้นพ่อค้า เนื่องจากพ่อค้าเป็นกลุ่มที่ไม่มีอำนาจทางการเมือง และเศรษฐกิจ สำหรับประชากรกลุ่มที่เป็นช่างฝีมือ และพ่อค้าในญี่ปุ่นมีจำนวนประมาณร้อยละ 10-12 ของประชากรทั้งหมด โดยประชากรกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในเมืองเอโดะ เกียวโต โอซาก้า เมืองหลักอื่น ๆ และในเมืองปราสาทที่กระจายอยู่ทั่วประเทศญี่ปุ่น กลุ่มชนชั้นพ่อค้ามีระดับการศึกษาสูง และมีประสบการณ์การเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจ พ่อค้าสามารถทำกำไรได้มากมาย แต่ชนชั้นเหล่านี้เป็นผู้จ่ายภาษีน้อยกว่าชาวนาจึงถูก

ตราหน้าจากสังคมว่าเป็นพวกกาฝากของสังคม เพราะงานหลักของคนกลุ่มนี้ คือการทำการค้า ซึ่งเป็น การได้มาซึ่งกำไรที่ไม่ต้องทำการผลิตสินค้าเอง และไม่ต้องเหนื่อยแรงเหมือนกับชาวนา และช่างฝีมือ ดังนั้นชนชั้นพ่อค้าเรียกได้ว่า เป็นกลุ่มที่ทำลายระบบสังคมศักดินา เมื่อคนกลุ่มนี้เริ่มมีอิทธิพลทาง เศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น คนกลุ่มนี้ทำหน้าที่ปล่อยกู้ให้กับบรรดาไคเมียวยที่จำเป็นต้องกู้ยืมเงิน จากกลุ่มพ่อค้าเพื่อนำไปจ่ายค่าเดินทางในการไปเอโดะทุกปีตามนโยบายซานคินโคไทของรัฐบาล โชกุนโตกุงวะ และไคเมียวยังต้องรับภาระจ่ายเงินเดือนให้กับเหล่าชามูไร นอกจากนี้จากการปล่อยกู้ ของกลุ่มพ่อค้าทำให้พ่อค้าได้ครอบครองที่ดินของกลุ่มชาวนาที่เป็นหนี้ดิน ชนชั้นนี้จึงได้กลายมาเป็นชน ชั้นที่ร่ำรวยที่สุดในสังคม

อีกชนชั้นหนึ่งที่ถูกจัดแบ่งในสมัยนี้เรียกกันว่า พวกเอตะ-ฮินิน หรือ พวกจันฑาล เอตะ หมายถึง พวกที่ถูกกำหนดโดยความเชื่อทางศาสนาพุทธให้เป็นที่น่ารังเกียจ เพราะประกอบอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับสิ่งสกปรก หรือการฆ่าสัตว์ แม้ว่าจะเป็นอาชีพที่สังคมจำเป็นต้องมีก็ตาม อาชีพเหล่านี้ ได้แก่ อาชีพฆ่าสัตว์ ฟอกหนัง สับเนื้อ เพฆฆฆาต ประหารนักโทษ ส่วนฮินินหมายถึง พวกอาชญากร ซึ่งประชากรที่ถูกจัดให้อยู่ในประเภทนี้คือ ประชากรกลุ่มที่เลี้ยงชีพด้วยการเก็บขยะประทังชีวิต นอกจากนี้พวกจันฑาลยังรวมไปถึงพวกที่เร่ร่อนเดินทางไปเรื่อย ๆ อย่างนักดนตรี นักแสดงเร่ และ นักโทษ เป็นต้น ส่วนคนบางกลุ่มที่ไม่ถูกจัดอยู่ในชนชั้นใด ๆ ชัดเจน ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการเคารพ หรือผู้ ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ พระในพุทธศาสนา นักแสดง และศิลปิน (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

การศึกษาในยุคเอโดะ คนญี่ปุ่นในสมัยโชกุนโตกุงวะ ได้ขยายเครือข่ายทางการศึกษาเอาไว้ อย่างกว้างขวาง ค.ศ. 1868 มีโรงเรียนทั่วทั้งประเทศอยู่ประมาณ 17,000 แห่ง ตั้งแต่โรงเรียนของ รัฐบาลโชกุน และโรงเรียนของลูกหลานชามูไร ไปจนถึงการศึกษาเอกชน และโรงเรียนท้องถิ่น ช่วงสิ้น สมัยโชกุนโตกุงวะ ลูกหลานชามูไรเกือบทุกคนเข้ารับการศึกษาในโรงเรียน และจนถึงทศวรรษ 1860 เกือบร้อยละ 40 ของลูกหลานสามัญชนที่เป็นผู้ชายได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับยุคเมจิตอนต้น มีเด็กที่เข้ารับการศึกษาอยู่ประมาณ 1,300,000 คน ซึ่งให้เห็นว่าคนญี่ปุ่น เติบโตพร้อมสำหรับระบบโรงเรียนใหม่ โดยการศึกษาในสมัยโชกุนโตกุงวะจะเน้นการสัมฤทธิ์ผล และความทะเยอทะยาน ถือว่าเป็นการปลูกฝังความตั้งใจที่จะเด่นกว่าเหนือกว่าผู้อื่นไปในตัว สิ่งที่ถูก ถ่ายทอดมาจากสมัยโชกุนโตกุงวะคือ อรรถาการอ่านออกเขียนได้ที่สูง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คนญี่ปุ่นมี ทักษะการเรียนรู้ที่สูง และมีศักยภาพ นำมาสู่การผลักดันให้คนญี่ปุ่นเป็นชาติที่พัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

และอัตราการรู้หนังสือที่สูงนี้ทำให้คนญี่ปุ่นเข้าถึงความคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ การศึกษาในสมัยโชกุนโตกุงาวะยังสอนให้คนญี่ปุ่นจดจำ และความอับอายจากความล้มเหลวอีกด้วย (ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์, 2528)

การปกครองในยุคเอโดะ รัฐบาลบาฟุกุได้ให้การรับรองฐานะของราชสำนักเกียวโตเป็นสัญลักษณ์ของชาติ ราชสำนักมีรัฐบาลเป็นของตนเอง เรียกได้ว่ายังคงมีสองรัฐบาลซ้อนกัน 2 รัฐบาล เช่นเดิม บาฟุกุได้ใช้ระบบบาฟุกุฮันในการปกครอง และแบ่งการปกครองเป็นแบบกระจายอำนาจ โดยที่ 1 ใน 4 โชกุนโตกุงาวะจะเป็นผู้ปกครองโดยตรงจากปราสาทเอโดะ และอีก 3 ใน 4 แบ่งเป็น 265 แคว้น แต่ละแคว้นจะอยู่ภายใต้อำนาจของโตเมียว ซึ่งโตเมียวจะยอมรับอำนาจการปกครองของโชกุน และมีการแบ่งโตเมียวเป็นลำดับไว้อย่างเข้มงวด (สุรางค์ศรี ต้นเสียงสม, 2551) ในแต่ละแคว้นจะมีสภาที่เป็นหน่วยการเมืองขั้นพื้นฐาน เรียกว่า สภาอิเอะ ซึ่งสภาอิเอะประกอบด้วยสมาชิก 3 ประเภท และต้องมีสมาชิกที่สืบเชื้อสายโดยตรงจากโตกุงาวะด้วย จากการใช้ระบบการปกครองเช่นนี้ โชกุนจึงจำเป็นต้องมีวิธีการควบคุมอำนาจการปกครอง และระบบตรวจสอบความจงรักภักดีของโตเมียวที่ รัฐบาลโชกุนนำมาใช้คือ ระบบชานคินโคไท

ระบบชานคินโคไท ที่โชกุนใช้ควบคุมความจงรักภักดีของโตเมียวคือ การให้บุตร หรือภรรยา ของโตเมียวไปเป็นตัวประกันอยู่ที่เอโดะ และโตเมียวจะต้องเดินทางมาที่เอโดะปีเว้นปี ระบบนี้มีวัตถุประสงค์อีกประการคือ เพื่อให้ไม่ให้โตเมียวสามารถสะสมความมั่งคั่ง อีกทั้งรัฐบาลโชกุนได้มีการ จัดวางระบบสายลับตำรวจที่แน่นหนา จัดวางให้โตเมียวที่เป็นศัตรูกันอยู่แคว้นใกล้กันเพื่อดูแล ตรวจสอบซึ่งกันและกัน การให้โตเมียวแต่ละแคว้นสามารถถูกโยกย้ายด้วยเหตุผลทางการเมือง และการเป็นพันธมิตรระหว่างแคว้นต้องได้รับอนุญาตจากโชกุนก่อน การซ่อมกำแพงเมืองของแต่ละแคว้น ต้องได้รับอนุญาตจากโชกุน มีการจำกัดจำนวนกองทัพ และอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารอย่างเข้มงวด มีการควบคุมผู้คนโดยการให้ขึ้นทะเบียนกับวัดทางพุทธศาสนา โดยที่วัดจะถูกควบคุมอย่างเข้มงวดในด้านจำนวน และที่ตั้ง และวัดจะต้องรายงานต่อรัฐบาลโชกุน หรือโตเมียวปีละครั้ง เพื่อป้องกันการ ทำลายอำนาจของวัดพุทธซึ่งเคยมีมาตลอดก่อนยุคโตกุงาวะ ด้วยการปกครองที่เข้มงวดเช่นนี้ทำให้ตลอดระยะเวลา 260 กว่าปีระบอบโชกุนโตกุงาวะไม่เคยถูกทำลายรุนแรงใด ๆ เลย นอกจากนี้ ระบบชานคินโคไทยังทำให้โตเมียวรุ่นต่อ ๆ มาไม่คุ่นเคย หรือผูกมัดกับแคว้นนั้น ๆ เพราะถูกเลี้ยงดูในเมืองเอโดะมาตลอด ทำให้ญี่ปุ่นสามารถเปลี่ยนผ่านสู่ยุคสมัยใหม่ได้อย่างราบรื่น (ศุภกาญจน์

พงศียี่หฺล่า, 2560) แต่อย่างไรก็ตามระบบการปกครองเช่นนี้ได้ส่งผลเสียอย่างหนึ่งต่อระบอบโชกุน เพราะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจในยุคเอโดะ เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สามารถนำมาชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจในยุคเอโดะมีความรุ่งเรืองทางการค้า ประชาชนเริ่มมีรายได้ในการจับจ่ายใช้สอย เกิดกลุ่มชนชั้นกลางขึ้นในสังคม ผู้คนเริ่มให้ความสนใจกับสิ่งบันเทิงใจ อย่างละคร ภาพวาด และงานวรรณกรรมต่าง ๆ (วีระชัย โชคมุกดา, 2554) จากนโยบายซานคินโคไทที่กล่าวไปข้างต้น นโยบายซานคินโคไททำให้เกิดเป็นยุคที่เรียกว่า เก็นโระกุ เป็นยุคที่โตเมียว และซามูไรเดินทางเข้ามายังเอโดะ ตามระบบซานคินโคไท จนเกิดวัฒนธรรมอุกิโยะ ในช่วงนี้ระบบเงินตราแพร่ขยาย ระบบเศรษฐกิจการเงินได้เข้ามาแทนที่ระบบเศรษฐกิจข้าว เงินตราเริ่มเข้ามาเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน โตเมียวที่เคยจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วยข้าว กลับต้องเปลี่ยนมาใช้เป็นเงิน สาเหตุอย่างหนึ่งของการที่โตเมียวมีค่าใช้สูงในยุคนั้น เนื่องมาจากนโยบายซานคินโคไทเช่นกัน เพราะโตเมียวจะต้องเข้ามาใช้ชีวิตในเมือง และจะต้องต้อนรับการเยี่ยมเยือนของโชกุน อีกทั้งยังมีภาระที่ต้องจ่ายเงินให้ซามูไรอีก ทำให้โตเมียวต้องกู้ยืมเงินจากชนชั้นพ่อค้า และจำเป็นต้องลดค่าตอบแทนที่ให้กับซามูไรลง ในส่วนของชนชั้นซามูไรเนื่องจากไม่จำเป็นต้องออกรบ ซามูไรจึงเริ่มมีบทบาทน้อยลงจากเดิมที่เป็นชนชั้นที่สูงที่สุดในสังคม ซามูไรบางคนได้ผันตนไปเป็นผู้บริหารงานปกครองท้องถิ่น เก็บภาษีต่าง ๆ แต่ก็ยังต้องกู้เงินจากกลุ่มพ่อค้าอยู่ดี ซามูไรบางคนเป็นหนี้พ่อค้าจนต้องยอมสละสถานะซามูไร และอภิสิทธิ์ของตนเองไปเป็นพ่อค้าคนกลาง ขณะเดียวกันชนชั้นชาวชวานาก็โดนโตเมียวเก็บภาษีสูงถึงร้อยละ 50 และได้รับผลกระทบจากราคาข้าวที่ตกต่ำ (สุรางค์ศรี ดันเสียงสม , 2551) ในขณะที่กลุ่มชนชั้นชวานา และซามูไรเริ่มเสื่อมถอยลง กลุ่มที่ประสบความสำเร็จและได้รับประโยชน์กลับเป็นกลุ่มชนชั้นพ่อค้า และชวานาที่ผูกขาดการค้าขาย และประกอบธุรกิจ แม้ว่ากลุ่มพ่อค้าจะมีฐานะร่ำรวยแต่สถานะทางสังคมก็ยังคงต่ำกว่ากลุ่มซามูไร อีกทั้งยังไม่มีสิทธิ และบทบาททางการเมือง พวกพ่อค้าที่มีความทะเยอทะยานจึงพยายามทำให้ตัวเองได้สถานะเป็นซามูไร โดยการเป็นบุตรบุญธรรม และการแต่งงาน (ศุภกาญจน์ พงศียี่หฺล่า, 2560) เมื่อเกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเช่นนี้ ความสำคัญของระบบเงินตราก็เริ่มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นภาวะเงินเฟ้อ เกิดสังคมเมืองที่เป็นการทำลายระบบเศรษฐกิจแบบฟิวตล รัฐบาลโชกุน และรัฐบาลท้องถิ่นไม่สามารถจัดการระบบภาษีให้สอดคล้องกับการขยายตัวของเมือง อีกทั้งยังไม่สามารถปรับประเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของระบบ

เศรษฐกิจการค้าได้ ทำให้ประชาชนเริ่มเสื่อมศรัทธาในรัฐบาลโชกุน และประชาชนเริ่มรวมตัวกัน เพื่อต่อต้านรัฐบาลโชกุน (วีระชัย โชคมุกดา, 2554)

เมื่อความวุ่นวายภายในประเทศดังกล่าว โชกุนคนสุดท้ายของญี่ปุ่นได้ตระหนักถึงความอ่อนแอของระบอบโชกุน จึงได้ยกอำนาจให้กับจักรพรรดิเมจิโตะ ซึ่งเพิ่งเข้ารับตำแหน่งต่อจากจักรพรรดิโคเมที่สิ้นพระชนม์ในปี 1867 ต่อมาผู้นำของแคว้นซัทสึมะ และโจชูที่ต่อต้านการปกครองของโชกุน ได้ยึดเมืองเอโดะ และเปลี่ยนชื่อเป็นโตเกียว และตั้งโตเกียวให้เป็นเมืองหลวงของญี่ปุ่นนับแต่นั้นมา ระบอบการปกครองโตกุงาวะที่ยั่งยืนมาหลายร้อยปีได้สิ้นสุดลง แม้จะมีการต่อต้านด้วยการปะทะเล็กน้อยของฝ่ายโชกุนบริเวณรอบนอกเมืองโตเกียว แต่ก็ถูกปราบและถอยร่นไป และสยบยอมต่อกลุ่มอำนาจใหม่ในที่สุด ญี่ปุ่นได้กลายเป็นประเทศปึกแผ่นเดียวภายใต้องค์จักรพรรดิเมจิโตะ และปกครองประเทศในนามขององค์จักรพรรดิ และมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ต่อมาในเดือนพฤษภาคม 1868 (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560) จากการปฏิรูปการปกครองดังกล่าว เรียกว่าเป็นการฟื้นฟูเมจิ และฟื้นฟูสถาบันจักรพรรดิให้กลับมาใช้อำนาจอีกครั้ง (สุรางค์ศรี ต้นเสียงสม, 2551) กล่าวได้ว่า ทั้งปัญหาสังคม และเศรษฐกิจเป็นส่วนที่ทำให้ระบบศักดินาสวามิภักดิ์และระบอบโชกุนเสื่อมสลาย แต่อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ระบอบโชกุนล่มสลายก็มาจากภัยคุกคามจากภายนอกเช่นกัน เนื่องจากในช่วงที่ระบอบ โชกุนกำลังเผชิญกับความล้มเหลวในการบริหารประเทศ ลัทธิจักรวรรดินิยมก็ได้แผ่ขยายเข้ามาในเอเชีย ประเทศตะวันตกมีความต้องการให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศ กองทัพเรือของสหรัฐอเมริกา นำโดย นายพลเรือแมทธิว ซี เพอร์รี่ เดินทางมาอ่าวเอโดะเพื่อขอทำสนธิสัญญาการค้า โดยเดินทางมาพร้อมกับเรือรบ 4 ลำที่มีขนาดใหญ่กว่าเรือรบญี่ปุ่นถึง 6 เท่าใน ค.ศ. 1853 สหรัฐอเมริกาได้ใช้เวลาญี่ปุ่นในการตัดสินใจ 1 ปี ความกดดันในครั้งนี้นำให้เกิดความแตกแยกในหมู่รัฐบาลโชกุนระหว่างฝ่ายที่ต้องการให้เปิด และฝ่ายที่ไม่ต้องการให้เปิดประเทศ (สุรางค์ศรี ต้นเสียงสม, 2551) กองทัพเรือของนายพลเพอร์รี่ได้เดินทางมาญี่ปุ่นอีกครั้งในปี 1854 ในครั้งนี้ญี่ปุ่นได้ยอมเปิดเมืองท่าให้กับอเมริกา จึงเป็นการเปิดประเทศญี่ปุ่นอย่างเต็มตัว

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลเสียต่อความมั่นคงในประเทศ แต่ภัยคุกคามจากต่างชาติที่ญี่ปุ่นได้รับ และการปิดประเทศยาวนานถึง 260 กว่าปีของญี่ปุ่นมีผลดีคือ เป็นการปูพื้นฐานประชาชนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคสมัยใหม่ ผลดีในแง่เศรษฐกิจคือ เป็นการสร้างระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้รัฐบาลในสมัยเมจิได้ส่วนแบ่งจากผลผลิตในชาติจำนวนมาก

และสามารถพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพในเวลาต่อมา ผลดีอีกประการคือ ในระหว่างที่ปิดประเทศ ชาวญี่ปุ่นได้พัฒนาอัตราการ อ่านออกเขียนได้ จนจัดว่ามีอัตรารอ่านออกเขียนได้ในระดับสูง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของพื้นฐานของการศึกษา ประเทศญี่ปุ่นได้กลายมาเป็นสังคมที่เปิดกว้างให้การมีระบบคุณค่าที่หลากหลายนำไปสู่การผลิตนักการเมือง นักวิสาหกิจ นักปรัชญา และอื่น ๆ นอกจากนี้ คนญี่ปุ่นยังได้รับการศึกษาจากดัตช์ เนื่องจากดัตช์เป็น ประเทศตะวันตกประเทศเดียวที่ญี่ปุ่นยังคงทำการค้าด้วยในขณะที่ปิดประเทศ การศึกษาของดัตช์ได้มาเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความรักชาติ รักถิ่นฐาน และตระหนักถึงบทบาททางการเมือง เป็นการสร้างวิสัยทัศน์ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

หลังจากการล่มสลายของระบอบโชกุนที่กล่าวไปข้างต้น ต่อจากนี้ประเทศญี่ปุ่นได้เข้าสู่สมัยเมจิ ที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมญี่ปุ่นหลายประการ และที่สำคัญคือ เกิดการร่างรัฐธรรมนูญ การจัดตั้งสภาสูง และสภาล่าง การยกเลิกระบบชนชั้น การยกเลิกสิทธิพิเศษของซามูไร และการจัดตั้งกองทัพประจำการสมัยใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นยุคที่ผู้นำญี่ปุ่นมีความพยายามในการปรับปรุงประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองเพื่อให้รอดพ้นจากลัทธิจักรวรรดินิยม อีกทั้งเป็นช่วงเวลาแห่งการวางรากฐานการพัฒนา ซึ่งในยุคเมจิการพัฒนาประเทศนับว่าประสบความสำเร็จ และเป็นช่วงเวลาที่มียุทธิต่อยุคถัดมา โดยปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นในสมัยเมจิสามารถพัฒนาอย่างก้าวกระโดด และทันสมัยได้นั้น มีหลายประการ ประการแรกคือ ญี่ปุ่นมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ประการที่สองคือ รัฐบาลเมจิได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ญี่ปุ่นต้องเปิดรับอารยธรรมตะวันตก และประการที่สามคือ ผู้นำ และปัญญาชนญี่ปุ่นเป็นคนหนุ่มที่มีโลกทัศน์เดียวกัน มีความคิดความอ่านเดียวกันในการวินิจฉัยนโยบาย ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวทางการเมือง การปกครอง การทำงานของคนกลุ่มนี้คือ มีความร่วมมือร่วมใจ ยอมรับฟังความเห็นกัน (วีระชัย โชคมุกดา, 2554) นอกจากนี้ กลุ่มปัญญาชนญี่ปุ่นยังตื่นตัวที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับตะวันตก และได้เผยแพร่ความรู้ต่อในรูปแบบหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้รัฐบาลพัฒนาประเทศโดยเร็ว เนื่องจากครอบครัวของเหล่าผู้นำในอดีตเป็นซามูไรชนชั้นกลาง และชนชั้นต่ำที่ไม่พอใจในการปกครองในสมัยโชกุนโตกูงาวะ ผู้นำเหล่านี้จึงได้ใช้แนวคิดการสร้างชาติที่เข้มแข็ง และร่ำรวยมาใช้ในการปกครอง โดยศึกษารูปแบบการปกครองจากประเทศตะวันตก และนำมาปรับใช้ อีกทั้งแนวคิดนี้ยังเป็นพื้นฐานของนโยบายการสร้างชาติของญี่ปุ่น 5 ประการที่มีอิทธิพลต่อสังคม เศรษฐกิจ การปกครองสมัยเมจิ (สุรางค์ศรี ดันเสียงสม , 2551)

เมื่อสถานการณ์ที่วุ่นวายภายในประเทศญี่ปุ่นเกิดขึ้น ประชาชนเกิดความแตกแยกแบ่งออกเป็นหลายฝ่าย ดังนั้นบทบาทผู้นำจึงกลายเป็นส่วนที่สำคัญ ในช่วงฟื้นฟูเมจิลักษณะที่สำคัญของผู้นำเมจิ คือ การเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำในภาคสาธารณะ หรือภาคเอกชน ดังนั้นรัฐบาลเมจิจึงได้แสดงบทบาทผู้นำที่สำคัญในการวางรากฐานอุตสาหกรรม และความสำเร็จในการพัฒนาของประเทศ ออกมาผ่านอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ภายในระยะเวลาอันสั้น ผู้นำการปกครองของญี่ปุ่นได้ยอมรับความเหนือกว่าของเทคโนโลยีตะวันตก แต่ยังรักษาค่านิยมเดิมเอาไว้ ผ่านคำขวัญที่ว่า “จิตวิญญาณญี่ปุ่น เทคโนโลยีตะวันตก” โดยรัฐบาลเมจิได้นำคำขวัญนี้มาใช้ในการปกครอง และรัฐบาลเมจิได้นำเอาบรรยากาศแบบระบบศักดินาก่อนปฏิรูปเมจิกลับมาใหม่ มีการเลือกสรร การสร้างความทันสมัย และแสดงให้เห็นว่าการรักษาประเพณีดั้งเดิมไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย เป็นเพียงการปรับเปลี่ยนรูปแบบสถาบันประเพณีต่าง ๆ ให้เข้าหน้าที่ใหม่ ๆ (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

การพัฒนาเศรษฐกิจเริ่มจากการที่รัฐบาลเมจิได้ประกาศให้การเติบโตทางเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งทางอุตสาหกรรมเป็นเป้าหมายหลักของชาติ ตามความคิดสังคมนิยม ที่มีความเชื่อว่ารัฐบาลจะต้องมีนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นจึงสามารถฟื้นตัว และก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัด ทั้ง ๆ ที่ญี่ปุ่นเป็นเพียงประเทศเล็ก ๆ และขาดแคลนทรัพยากรวัตถุดิบ และทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทางเศรษฐกิจนี้ มีอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่สำคัญ นอกจากบทบาทการดำเนินงานของรัฐบาลเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาทางอุตสาหกรรมแล้ว ในส่วนของภาคเอกชนก็มีบทบาทที่สำคัญไม่แพ้กัน นโยบายที่รัฐบาลเมจิดำเนินเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมคือ จัดฉากสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม รัฐบาลเมจิได้ทำลายสถาบันเก่า ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อนโยบายที่พัฒนาอุตสาหกรรม และสร้างสถาบันใหม่ที่มีรูปแบบที่ทันสมัยขึ้นมาทดแทน โดยรัฐบาลได้ริเริ่มการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การคมนาคมสื่อสาร และสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อภาคเอกชน (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

แม้ว่าโดยรวมสภาพเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1868 ยังคงเป็นเศรษฐกิจที่ล้าหลัง เพราะเป็นสังคมเกษตร ร้อยละ 80 ของประชากรประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา แต่การเติบโตของอุตสาหกรรม การผลิตในสมัยของโชกุนโตกุงนาระก็ได้ถ่ายทอดทักษะ ทักษะคนดี และธรรมเนียมปฏิบัติการค้าที่มีลักษณะเฉพาะแก่ประชาชนญี่ปุ่น ทำให้คนญี่ปุ่นสนองตอบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสูง โดยที่

เมื่อเข้าสู่ระบบใหม่ กลุ่มประชาชนที่เป็นเกษตรกรก็เริ่มแสดงให้เห็นถึงการปรับตัว เกษตรกรรมในหลายส่วนของประเทศถูกดึงเข้าไปอยู่ภายใต้ระบบตลาดแห่งชาติที่พัฒนา ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดภาวะชำนาญเฉพาะอย่าง และกระตุ้นให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดอุตสาหกรรมครัวเรือนขึ้น เช่น กลั่นสุรา เซรามิกส์ กระจาดาช แปรรูปอาหาร หมื่อจืด โลหะ และงานไม้ต่าง ๆ ผลลัพธ์ที่ได้คือ เกิดทักษะในการประกอบการค้า และหัตถกรรมหลายอย่างแพร่หลายในหมู่ครอบครัวชาวนาญี่ปุ่น การสนับสนุนเช่นนี้ ทำให้เห็นถึงการปรับตัวในกลุ่มประชาชนไปตามลักษณะอุตสาหกรรมในช่วงเวลานั้น นอกจากนี้ การเติบโตของอุตสาหกรรมครัวเรือนยังเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ

รูปแบบรัฐบาลเมจิดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ประการแรกคือ รัฐบาลได้นำเอกภาพมาสู่การบริหารประเทศ ซึ่งรวมถึงการยกเลิกข้อจำกัดทางการเดินทาง และการพาณิชย์ โดยรัฐบาลได้ยกเลิกการใช้หนังสือเดินทาง และด่านสมัยเก่า ทำให้ประชาชนสามารถเดินทางและเลือกที่อยู่อาศัยได้อย่างอิสระ ผู้นำเมจิได้สร้างความเข้มแข็งให้รัฐบาลกลางหลายวิธี เช่น รัฐบาลได้ยกเลิกข้อจำกัดพิวตลต่าง ๆ ในเรื่องตลาดภายในประเทศ กรอบที่รัฐบาลโชกุนเคยใช้ดำเนินด้านเศรษฐกิจเริ่มถูกผ่อนคลาย เมื่อมีการยกเลิกมาตรการควบคุมหลายอย่างที่เกี่ยวกับราคาสินค้า การขนย้ายสินค้า รวมถึงกลไกตลาด นอกจากนี้ ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการค้ากับต่างประเทศก็ถูกยกเลิกเช่นกัน (ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, 2528)

ประการที่สองคือ รัฐบาลเมจิได้ดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างชนชั้น มีการประกาศยกเลิกมาตรการกฎหมายต่าง ๆ ที่อำนวยให้ชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งมีสิทธิพิเศษ ซึ่งมาตรการนี้ได้ส่งผลกระทบต่อชนชั้นไคเมียว และชามูโรมากที่สุด ชนชั้นไคเมียวได้รับผลกระทบทางการเงิน แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็มีวิธีการที่ทำให้ไคเมียวเหล่านี้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างสบาย และมีเกียรติ ด้วยการรับช่วงจ่ายภาระ และค่าเลี้ยงดูให้แก่ชามูโร แม้ว่าจ่ายน้อยลง อย่างไรก็ตามเนื่องจากการฟื้นฟูเมจิ รัฐบาลจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมากในส่วนของ การพัฒนา ดังนั้นรัฐบาลได้ขอเปลี่ยนค่าเลี้ยงดูชามูโรเป็นพันธบัตรรัฐบาลแทน ซึ่งมีดอกเบี้ยให้และมีอายุครบกำหนดใน 20 ปี เท่ากับเป็นการลดพันธะด้านการเงินของรัฐบาลลงอย่างมาก ในช่วงเวลานี้สิทธิพิเศษของกลุ่มชามูโรที่เคยมีมาตั้งแต่สมัยโชกุนถูกลดทอนลง ทุกคนจะเสมอภาคกันภายใต้กฎหมายของบ้านเมือง ครอบครัวของชนชั้นชามูโรได้รับอนุญาตให้สามารถประกอบกิจการการค้าตามที่ปรารถนา อีกทั้งมีการยกเลิกธรรมเนียม

การพกดาบที่เป็นเครื่องหมายแห่งเกียรติทางสังคมของชาวมุไร ในยุคนี้ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชื่อสกุลได้ และตำแหน่งในระบบราชการจะเปิดให้สำหรับประชาชนทุกคน (ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์, 2528)

ประการที่สามคือนอกเหนือจากการทำให้ระบบบริหารมีเอกภาพและดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างชนชั้นแล้ว การปฏิรูปทางสถาบันที่สำคัญที่สุดคือ การปฏิรูปที่ดิน เนื่องจากเกษตรกรรมเป็นแหล่งที่มาหลักของรายได้รัฐบาลเป็นเวลานาน ดังนั้นรัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการกำหนด และการจัดเก็บภาษีที่ดินนี้ให้ทันสมัยในสมัยโตกุงวะเก็บทั่วประเทศ โดยภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บเป็นวัตถุดิบเป็นส่วนที่คงที่จากผลเก็บเกี่ยวประจำปี แต่การจัดเก็บเช่นนี้ทำให้รัฐบาลไม่สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินในโครงการต่าง ๆ ล่วงหน้าได้ ในช่วงปี ค.ศ. 1870-1873 จึงมีการปฏิรูปภาษีที่ดินใหม่คือ รัฐบาลเปลี่ยนจากการจัดเก็บวัตถุหรือพืชผลที่เก็บเกี่ยวมาเป็นเงินอย่างเดียวเหมือนกันทั่วประเทศ รัฐบาลให้การหรือการปล่อยกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินสามารถทำได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และรัฐบาลจะจัดเก็บภาษีโดยประเมินตามคุณค่าของที่ดินแต่ละผืน (ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์, 2528)

นอกจากนโยบายสามประการที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว รัฐบาลเมจิยังมีบทบาทในการสร้างเงื่อนไขที่จำเป็นเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจคือ รัฐบาลได้วางโครงสร้างพื้นฐานของระบบคมนาคมสื่อสาร สาธารณูปโภค และระบบบริการด้านการเงิน รัฐบาลเมจิประสบความสำเร็จในการเชื่อมเมืองหลัก ๆ เกือบทั้งหมดด้วยระบบโทรเลข การสร้างทางรถไฟ มีค่าใช้จ่ายที่สูงและใช้เวลานาน แต่อย่างไรก็ตามได้ทำให้คนญี่ปุ่นเรียนรู้เทคนิค การก่อสร้าง การปฏิบัติงาน และการบริหารการรถไฟ และอีกหนึ่งสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจคือ การปฏิรูปด้านการเงินตรา และธนาคาร เศรษฐกิจในสมัยโชกุนโตกุงวะเก็บมีลักษณะเด่นคือ มีธนบัตร และเหรียญที่หลากหลาย ดังนั้นเมื่อมาสู่ยุคของรัฐบาลเมจิ ได้มีการประกาศใช้ระบบเงินตราใหม่ที่มีมาตรฐานเดียวกัน มีการระบบธนาคารสมัยใหม่เกิดขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายธนาคารแห่งชาติ รัฐบาลเมจิมีการจัดตั้งระบบเงินตราที่ยืดหยุ่นและมั่นคง (ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์, 2528) จะสังเกตเห็นว่า รัฐบาลดำเนินนโยบายเพื่ออำนวยความสะดวกประชาชนในการขนส่งสินค้า รัฐบาลได้ลงทุนกับอุตสาหกรรมหนักอย่างอุตสาหกรรมเหล็ก และเหล็กกล้า อุตสาหกรรมอุปโภค บริโภค คมนาคมทางรถไฟ และรถยนต์ นโยบายการจัดตั้งธนาคารญี่ปุ่น และสนับสนุนให้ประชาชนใช้ระบบเงินตรา สิ่งเหล่านี้ที่รัฐบาลได้ดำเนินอยู่เป็นการเอื้อความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ต้องการประกอบธุรกิจ และภาคเอกชน จากการสนับสนุนนี้ทำให้

สถาบันเอกชนมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะ ไซบัตสู ที่เป็นการรวมตัวของบริษัทใหญ่ และบริษัทเล็กที่ทำการผูกขาดสินค้าบางประเภท รัฐบาลและกลุ่มไซบัตสูได้ให้ความช่วยเหลือกันในอุตสาหกรรมหลายด้าน (สุรางค์ศรี ต้นเสียงสม, 2551)

นอกจากภาคอุตสาหกรรมแล้ว รัฐบาลก็ไม่ได้ละทิ้งในส่วนของภาคเกษตรที่เป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจในสมัยเมจิ รัฐบาลได้ให้ความรู้เรื่องการเพาะปลูกกับชาวนา มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเกษตร สร้างฟาร์มทดลอง และตั้งสมาคมเกษตรกรแห่งชาติ อีกทั้งยังผลจากการยกเลิกระบบชนชั้นที่ทำให้ญี่ปุ่นมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น จึงมีแรงงานเพียงพอต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการขยายตัว ของการผลิต และการค้าสินค้าเกษตรที่ช่วยเกื้อหนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมให้มีศักยภาพในการสะสมทุนภายในประเทศ ผลกำไรจากภาคอุตสาหกรรม และการค้าได้ถูกนำไปลงทุนใหม่ เกิดผลิตสินค้าแทนที่การนำเข้าสินค้าต่างประเทศ (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

ด้านการปกครองในสมัยเมจิ รัฐบาลเมจิถือว่ามีประสิทธิภาพในการรวมศูนย์อำนาจการปกครองซึ่งส่งผลดีต่อการสร้างชาติให้ทันสมัย โดยรัฐบาลเมจิได้ยกเลิกระบบบากูฮันที่ใช้มาตั้งแต่สมัยโชกุน และรวมอำนาจการปกครองเข้าสู่จักรพรรดิ รัฐบาลเมจิแบ่งการปกครองเป็น 72 จังหวัด และ 3 มหานคร ในส่วนการปกครองท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลาง การปกครองในจังหวัดจะแบ่งเป็นเขตต่าง ๆ รัฐบาลได้ตั้งกระทรวงมหาดไทยขึ้นเพื่อดูแลการปกครองภายในประเทศใน ค.ศ. 1873 ตั้งแต่นั้นมารัฐบาล มีอำนาจในการควบคุมท้องถิ่นอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเมจิในปี 1889 รัฐธรรมนูญฉบับนี้แสดงให้เห็นว่า ญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลการปกครองแบบประชาธิปไตยมาจากประเทศตะวันตก โดยรัฐบาลเมจิได้ส่ง อิโตะ อิโระบุมิ หนึ่งในผู้นำ เมจิไปศึกษารัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ในตะวันตก (สุรางค์ศรี ต้นเสียงสม, 2551) รัฐธรรมนูญที่ญี่ปุ่นนำมาใช้คือ รัฐธรรมนูญแบบเยอรมันที่ให้ความสำคัญกับสถาบันกษัตริย์ และการทหารที่เข้มแข็งเพราะเห็นว่าเป็นระบบที่สอดคล้องกับความต้องการของญี่ปุ่นมากที่สุด เนื่องจากผู้นำเมจิไม่ได้ต้องการเปลี่ยนการเมืองให้เป็นแบบประชาธิปไตยเต็มรูปแบบ แต่มีเป้าหมายคือ การสร้างประเทศให้มีความมั่งคั่ง สร้างความเข้มแข็งทางการทหาร และเป็นชาติมหาอำนาจของโลก ดังนั้นระบบการเทศุนจักรพรรดิได้ถูกส่งเสริมให้แข็งแกร่ง โดยรัฐบาลได้ประกาศให้จักรพรรดิเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และล่วงละเมิดไม่ได้ (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560) รัฐธรรมนูญที่ญี่ปุ่นได้ร่างขึ้นมานั้นแสดงถึง ความก้าวหน้าสำหรับญี่ปุ่นในการจัดตั้งสถาบันตัวแทนของตน โดยที่องค์จักรพรรดิจะ

เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญสำหรับรัฐธรรมนูญ ในช่วงเวลานั้นจักรพรรดิได้เป็นสัญลักษณ์ศูนย์กลางของ โครงสร้างการเมืองใหม่ และรัฐธรรมนูญถูกมอบให้แก่ประชาชนในฐานะเป็นของขวัญจากองค์ จักรพรรดิถึงประชาชน องค์จักรพรรดิมีอำนาจในการบริหารทั้งหมด รัฐมนตรีแต่ละคนจะรับผิดชอบ โดยตรงต่อองค์จักรพรรดิ และพระองค์ยังมีอำนาจในการบังคับบัญชาสูงสุดเหนือทหารบก และ ทหารเรือ นอกจากนี้ องค์จักรพรรดิยังมีอำนาจที่จะปิดรัฐสภาได้ชั่วคราว สามารถยุบสภา ผู้แทนราษฎร และประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาต่าง ๆ ในระหว่างที่รัฐสภาไม่อยู่ในสมัยประชุม อีกทั้ง พระจักรพรรดิยังสามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ กล่าวได้ว่า แม้จะมีจัดตั้งรัฐธรรมนูญที่แสดงถึง ความก้าวหน้าสู่ประเทศประชาธิปไตยแล้ว แต่แท้จริงแล้วจักรพรรดิยังคงมีฐานะเป็นศักดิ์สิทธิ์ผู้ใด ละเมิดไม่ได้ อำนาจอธิปไตยที่แท้จริงอยู่ที่องค์จักรพรรดิ สังเกตได้จากอำนาจของจักรพรรดิที่มีผลต่อ สภาโดยตรง มีกฎหมายระบุเอาไว้ว่าสมาชิกสภาล่างจะเลือกตั้งจากผู้ชายทุกคนที่เสียภาษี 15 เยนขึ้น ไป ส่วนสภาสูงนั้นประกอบด้วยสมาชิกระบบขุนนางใหม่และบุคคลที่จักรพรรดิแต่งตั้ง และจะทำ หน้าที่ตรวจสอบดูแลสภาล่าง ภายในรัฐธรรมนูญได้มีการกำหนดให้สภา มีอำนาจผ่านกฎหมายถาวร ทั้งหมดรวมทั้งอำนาจในด้านการเงิน โดยรัฐธรรมนูญเมจิได้มีแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน แต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญนี้ไม่ใช่แนวคิดประชาธิปไตยที่ชัดเจน เนื่องจากองค์จักรพรรดิ สามารถแต่งตั้งรัฐมนตรีได้อย่างอิสระ ซึ่งรัฐมนตรีจะรับผิดชอบต่อองค์จักรพรรดิ และเป็นองค์กรที่มี ความห่วงใยประเทศเหนือผลประโยชน์ที่เหนือทางการเมือง (ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, 2528)

ด้านสังคมในสมัย รัฐบาลได้ยกเลิกการแบ่งชนชั้น สังคมญี่ปุ่นได้นำรูปแบบการใช้ชีวิตแบบ ตะวันตกมาผสมผสานกับชีวิตรูปแบบเดิม แต่ในอีกด้านสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนได้ถูกแทนที่ด้วย ผลประโยชน์ของรัฐ รัฐบาลมุ่งเน้นให้ประชาชนร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ โดยอ้างอิงจักรพรรดิ และ หล่อหลอมให้ประชาชนเชื่อฟังอย่างได้ผล เนื่องจากรัฐบาลได้ทำให้ประชาชนเห็นถึงความก้าวหน้า ใน การพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะความสามารถในการแก้ไขสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ไม่เป็นธรรมกับประเทศ มหาอำนาจตะวันตกได้ (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560) รัฐบาลเมจิได้ประกาศยกเลิกระบบ 4 ชนชั้น และจัดแบ่งใหม่เป็น 3 ประเภท ได้แก่ พวกขุนนาง พวกผู้ดี ที่ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ และสามัญชน ทั่วไป รัฐบาลได้ยกเลิกข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคมเปิดโอกาสให้กับประชาชนในการทำงาน และเลือก อาชีพตามความต้องการ สำหรับชาмуไร ได้ถูกการยกเลิกการสละดาบ ยกเลิกการให้เงินเบี้ยเลี้ยง เปลี่ยนเป็นจ่ายเงินตอบแทนการเลิกจ้างงาน ทำให้ชนชั้นชาмуไรประสบความสำเร็จในการดำเนิน

ชีวิต และถูกกระตุ้นให้ประกอบอาชีพอื่นแทน ไม่ใช่เพียงชนชั้นชามูไรที่ประสบความสำเร็จลำบาก แต่ชนชั้นชาวนาก็เช่นกัน ความพยายามในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลทำให้ชาวนาต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงจนเกิดเป็นการจลาจลขึ้นบ่อยครั้ง ในอีกทางหนึ่งการที่รัฐบาลเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาลงทุนในตลาดการค้าทำให้ชาวนาได้กลายมาเป็นชนชั้นนายทุน และมาเป็นกลุ่มชนชั้นกลางของญี่ปุ่นก็มีเช่นกัน (สุรางค์ศรี ต้นเสียงสม, 2551)

ด้านความเชื่อ และการศึกษา ในส่วนของการศึกษาที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลได้นำการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามาใช้เป็นแนวทางการศึกษา โดยเฉพาะระบบการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา มีการว่าจ้างที่ปรึกษากระทรวงศึกษาเป็นชาวอเมริกา จากเดิมที่ที่ให้ประชาชนศึกษาศึกษาขงจื้อ และศึกษาตามแบบดัตช์ เริ่มเปลี่ยนมาเป็นการศึกษาที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และประกาศให้ชาวญี่ปุ่นทุกคนมีสิทธิเข้าถึงการศึกษามีการศึกษาภาคบังคับ และตั้งโรงเรียนท้องถิ่น โรงเรียนประถมและ มหาวิทยาลัยตามแบบตะวันตก (สุรางค์ศรี ต้นเสียงสม, 2551) การที่สังคมญี่ปุ่นถูกแทนที่ด้วยวิทยาการ และการศึกษาเช่นนี้ทำให้ความเชื่อที่มีมาแต่เดิมเริ่มไม่ได้รับความสนใจ เพราะไม่ได้ช่วยเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ความทันสมัย ในทางกลับกันลัทธิชินโตได้กลายเป็นความเชื่อที่ได้รับความนิยมเนื่องจากส่งเสริมให้ฟื้นฟูสถาบันจักรพรรดิ การเข้ามาของศาสนาคริสต์ถูกมองว่าเป็นกุญแจความเจริญก้าวหน้า และความทันสมัย พร้อมกับที่แนวคิดชาตินิยม และวัตถุนิยมได้แพร่หลาย ปัญญาชนญี่ปุ่นได้นำเอาความเชื่อทางวิทยาศาสตร์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ กล่าวได้ว่า ปัญญาชนเป็นผู้นำความคิดการสร้างชาติสมัยใหม่ แม้รัฐบาลจะนำแนวคิด และความเชื่อตะวันตกใหม่ ๆ เข้าสู่ประเทศญี่ปุ่น แต่ลึก ๆ แล้วแนวคิดดั้งเดิมอย่างขงจื้อก็ไม่ได้หายไปไหนแต่ได้ฝังลึกในความคิดคนญี่ปุ่นผ่านระบบการศึกษา และได้กำหนดพฤติกรรมของคนญี่ปุ่นในครอบครัว สถาบันทางเศรษฐกิจ และการเมืองอย่างเช่น แนวคิดที่ว่า ให้ผู้คนทำงานอย่างเข้มแข็งจงรักภักดีต่อหน้าที่ (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

3.1 สรุป

จากการศึกษาข้างต้น จะทำให้เห็นถึงพัฒนาการ และปัจจัยที่ทำให้คนญี่ปุ่นสามารถปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลง และก้าวสู่ความทันสมัยได้อย่างรวดเร็ว พัฒนาการด้านการปรับตัวของคนญี่ปุ่นมีจุดเริ่มต้นมาจาก อุปนิสัย ความเชื่อ วัฒนธรรมที่มาจากการปลูกฝังในสังคมญี่ปุ่น และยังคงถูกถ่ายทอดในสังคมญี่ปุ่นเรื่อยมา อีกทั้งกลุ่มผู้นำของคนญี่ปุ่นเองก็มีบทบาทอย่างมากในการขับเคลื่อนฟื้นฟูสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน โดยที่บทบาทผู้นำนี้จะช่วยให้ประชาชนปรับตัวผ่านการออกนโยบายต่าง ๆ ซึ่งการปรับตัวของคนญี่ปุ่น ซึ่งประกอบ 3 ปัจจัยดังนี้

ปัจจัยแรกคือ ชาวญี่ปุ่นแต่เดิมเป็นกลุ่มคนที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตนเอง คนญี่ปุ่นมีความเชื่อเรื่องความอดทน การรู้จักขมใจตนเอง ความมุ่งมั่น และความซื่อสัตย์ ความเชื่อเหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งที่หล่อหลอมสังคมญี่ปุ่นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นผ่านช่วงฟื้นฟูเมจิ จากการที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการหยิบยืม และผสมผสานกลมกลืนวัฒนธรรมวิชาการ และเทคโนโลยีจากตะวันตกมาปรับให้เข้ากับการดำรงชีวิตของตนเอง ถึงแม้ว่าสังคมญี่ปุ่นในช่วงเวลานั้นจะแสดงให้เห็นถึงความหลงใหลในชาติตะวันตก แต่อีกนัยยะหนึ่งก็แฝงความหมายของการต่อต้านประเทศตะวันตก เพราะการรับวิชาการ และรูปแบบสถาบันต่าง ๆ ของตะวันตกมาก็มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกำจัดอิทธิพลตะวันตกให้หมดไป

ปัจจัยที่สองคือ การดำเนินนโยบายของรัฐบาลโชกุน เนื่องจากรัฐบาลโชกุนมีรูปแบบการปกครองประเทศที่ต้องพึ่งพาอำนาจของเหล่าไดเมียวตามแคว้นต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อให้ไดเมียวปกครองแคว้นจึงจำเป็นต้องมีนโยบายตรวจสอบความจงรักภักดีของเหล่าไดเมียว จึงจัดตั้งนโยบายที่มีชื่อว่า ซานคินโคไท แม้ว่าจะเป็นนโยบายที่จัดตั้งขึ้นเพื่อตรวจสอบเหล่าไดเมียว แต่ในทางตรงข้ามนโยบายซานคินโคไทนี้ได้ส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ กลุ่มคนหลายชนชั้นได้รับผลกระทบ ทั้งทางบวก และทางลบ ดังนั้นประชาชนจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตตามรูปแบบเศรษฐกิจ

ปัจจัยสุดท้ายคือ การดำเนินนโยบายของรัฐบาลเมจิ เรียกได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเมื่อเกิดการปฏิรูป และความขัดแย้งภายในประเทศ บทบาทของผู้นำจึงมีความสำคัญอย่างมาก ผู้นำประเทศมีหน้าที่ในการฟื้นฟูประเทศ รวมถึงการออกนโยบายเพื่อส่งเสริม และอำนวยความสะดวกต่อชีวิตประชาชน โดยที่รัฐบาลเมจิได้ศึกษาวิทยาการ วัฒนธรรมของประเทศตะวันตกมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับประเทศตน การศึกษาโดยที่มีชาติตะวันตกเป็นต้นแบบเช่นนี้ ทำให้รัฐบาลเมจิตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก ดังนั้นจึงเกิดนโยบายต่าง ๆ ที่ส่งเสริมประชาชนกลุ่มที่ประกอบธุรกิจ โดยการปรับโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจที่กำลังเติบโตขึ้น ในส่วนของกลุ่มไคเมียว ซามูไร รัฐบาลเมจิก็มีการส่งเสริมให้กลุ่มคนกลุ่มนี้ประกอบอาชีพใหม่ เนื่องจากในยุคฟื้นฟูประเทศสู่ความทันสมัย นักรบไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป ในส่วนของกลุ่มชาวนา และช่างฝีมือ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในสมัยโชกุน เมื่อเข้าสู่ยุคเมจิ รัฐบาลเมจิจึงได้ส่งเสริมให้เกิดการประกอบอาชีพที่หลากหลาย จนเกิดการจ้างงาน และเกิดกลุ่มชนชั้นแรงงานขึ้นภายในประเทศ กล่าวได้ว่าการฟื้นฟูเมจิเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่สมัยใหม่ของประเทศญี่ปุ่น

บทที่ 4

นโยบายที่ทำให้ประชาชนสามารถปรับตัวได้

การปฏิวัติเมจิ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ที่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อโค่นล้มอำนาจปกครองของระบอบโชกุนโตกูงาวะ และการปฏิวัตินี้แสดงเจตนารมณ์ที่จะคืนอำนาจสูงสุดแก่จักรพรรดิ แต่เนื่องจากเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนนี้ได้เป็นการฟื้นฟูประเทศญี่ปุ่นในหลายด้าน และเป็นการพัฒนาประเทศไปสู่การปกครองรัฐธรรมนูญ จนประเทศญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม ดังนั้นการปฏิวัติเมจิจึงจัดว่าเป็นมากกว่าการคืนอำนาจให้แก่สถาบันจักรพรรดิ (ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, 2528) และยังเป็น การเปลี่ยนแปลงประเทศญี่ปุ่นจากรัฐโบราณไปสู่รัฐชาติสมัยใหม่พร้อมกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยม

การปฏิวัติเมจิเกิดขึ้นเนื่องจากภัยคุกคามจากภายนอก และปัญหาการเมืองการปกครองภายใน ความเสื่อมคลายของระบอบโตกูงาวะทำให้หมู่ขุนนาง และผู้ครองแคว้นเริ่มมีความเห็นแตกต่างกันในสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีสิทธิออกเสียงกำหนดทิศทางอนาคตของประเทศนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงญี่ปุ่น เนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศเกิดความวุ่นวาย และความแตกแยกเช่นนี้ ดังนั้นในช่วงเวลาการฟื้นฟูเมจินี้ ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูประเทศจะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง อย่งรัฐบาลเมจิ และองค์พระจักรพรรดิ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอิทธิพล และสามารถดำเนินนโยบายที่ส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการปกครอง อีกตัวแสดงหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญให้การฟื้นฟูเมจิเป็นไปอย่างราบรื่นคือ ประชาชนญี่ปุ่น

ปัจจัยที่การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างราบรื่นทั้งนี้เนื่องมาจาก การที่คนญี่ปุ่นมีการเคลื่อนตัวทางปัญญา และมีความยืดหยุ่นทางความคิด โดยพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว สิ่งเหล่านี้ได้เอื้อให้การปฏิวัติของกลุ่มผู้นำที่ได้นำความคิด และอิทธิพลด้านสถาบันการปกครองมาจากประเทศตะวันตกและนำมาพัฒนาประเทศตนเองได้อย่างรวดเร็ว จากความกลัวตะวันตกไปสู่ความรักตะวันตก ที่สามารถสังเกตได้ผ่านวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ในช่วงทศวรรษ 1880 คนญี่ปุ่นสวมหมวกทรงสูง หัดเดินร่า ไปงานสโมสรสันนิบาตแบบที่เรียกว่า masked ball กับสตรีจะวันตก หรือการสร้างบ้านทรงตะวันตก จนเรียกได้ว่า เป็นความหลงใหลในชาติตะวันตก คนญี่ปุ่นบางคนเข้าสู่การปรับเปลี่ยนการมองโลก

อย่างค่อยเป็นค่อยไป และคนบางส่วนสามารถปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว (ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, 2528)

ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ประชาชนญี่ปุ่นสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วคือ คนญี่ปุ่นมีประเพณีการหิบบิม คือ ญี่ปุ่นมีการรับ และผสมผสานกลมกลืนวัฒนธรรมต่างชาติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการผสมผสานกลมกลืนนี้รวมไปถึงวิทยาการตะวันตกด้วย จะเห็นได้จากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลเมจิ ที่มีพื้นฐานมาจากคำปฏิญญา หรือนโยบายสร้างชาติของจักรพรรดิคือ “แสวงหาความรู้จากทั่วโลก” และ “จะละทิ้งขนบธรรมเนียมในสมัยเก่า” ประโยคเหล่านี้เป็นสัญญาณของการเปิดประเทศสู่โลกภายนอก ญี่ปุ่นได้ทำการรับอิทธิพลหลาย ๆ ด้านจากประเทศตะวันตกมาอย่างเห็นได้ชัด มีคำกล่าวว่า ยุคสมัยเมจิเป็นยุคของการเสพติดสิ่งต่าง ๆ และแนวคิดจากตะวันตก เมื่อเปรียบเทียบแล้วประเทศเอเชียอื่น ๆ ยังคงยึดอยู่กับความรู้และประเพณีเดิม ๆ ในขณะที่ญี่ปุ่นได้เข้าไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง จนมีงานสำรวจที่ได้รับการสรุปไว้ว่า การเปลี่ยนญี่ปุ่นให้เป็นแบบตะวันตกในสมัยเมจิเป็นการแปรสภาพที่เด่นชัดที่สุดในระยะเวลาที่สั้น (ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, 2528) แม้ว่าคนญี่ปุ่นจะแสดงถึงความหลงใหลในชาติตะวันตก อย่างไรก็ตามอีกนัยยะหนึ่งของการรับวัฒนธรรม และวิทยาการตะวันตกมา มีความหมายถึงการต่อต้านประเทศตะวันตก เพราะการรับเทคนิควิธี และรูปแบบสถาบันต่าง ๆ ของตะวันตกมาก็เพื่อหวังที่จะขจัดอิทธิพลของชาติมหาอำนาจให้พ้นไป เนื่องจากกลุ่มผู้นำมีความเชื่อว่าความมั่นคงของชาติคือเป้าหมายหลัก (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

ดังที่กล่าวไปข้างต้นว่า รัฐบาลก็เป็นอีกตัวแสดงหนึ่งที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูประเทศ สามารถกล่าวได้ว่า ระบบการปกครองของโชกุนโตกุกาวะที่ดำเนินมาอย่างยาวนานนำมาซึ่งรากฐานของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นการปฏิวัติในทางสังคม และเศรษฐกิจ และการดำเนินนโยบายของรัฐบาลโชกุนบางส่วนได้เอื้อให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ นโยบายของรัฐบาลทหารสมัยเอโดะที่ส่งผลต่อการปรับตัวของประชาชนมีดังนี้

4.1 นโยบายของรัฐบาลทหารสมัยเอโดะที่ส่งผลต่อการปรับตัวของประชาชน

4.1.1 นโยบายปิดประเทศ

การปิดประเทศยาวนานถึง 250 ปี เป็นช่วงเวลาในการสร้างบรรยากาศสงบปลอดภัย มีสันติภาพให้กับญี่ปุ่น และเกิดการพัฒนาญี่ปุ่นในหลาย ๆ ด้าน นโยบายนี้ทำให้เกิดอัตราอ่านออกเขียนได้ที่สูงขึ้น (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560) และอัตราการอ่านออกเขียนได้ที่สูงนี้ได้กลายมาเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากการนำวิทยาการตะวันตกเข้ามาและจะใช้ให้เกิดประโยชน์นั้นต้องอาศัยความรู้และการอ่านออกเขียนได้ หรือการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ง่ายต่อการพัฒนา อีกทั้งประกอบกับปัจจัยที่ว่า คนญี่ปุ่นมีความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตัวเอง และมีการขับเคลื่อนทางปัญญา ทำให้ปัญญาชนญี่ปุ่นต่างไม่พอใจกับการบริหารประเทศที่ล้มเหลวของระบอบโชกุน นโยบายปิดประเทศจึงจัดว่าเป็นอีกนโยบายหนึ่งที่มีส่วนทำให้ระบอบโชกุนล่มสลาย นอกจากนี้ข้อดีของการปิดประเทศยังได้ส่งเสริมการใช้ภาษาร่วมกันของคนเกือบทั้งประเทศ จนนำไปสู่ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน หรือกล่าวได้ว่า เป็นการสร้างชาติอีกรูปแบบหนึ่ง แม้ว่าจะมีความแตกต่างในแง่ของการมีภาษาถิ่น และวัฒนธรรมย่อยในแต่ละท้องถิ่นก็ตาม แต่ภาษาหลักที่ใช้ร่วมกันนี้ได้ทำให้การสื่อสารกันของรัฐบาล และประชาชนเป็นไปได้อย่างสะดวก ไร้ปัญหา

4.1.2 การปกครองแบบบากูฮัน

ในสมัยโชกุนเกิดการปกครองแบบรวมอำนาจ หรือศักดินา เพราะเป็นโครงสร้างทางการเมืองและการบริหารที่การรวมศูนย์อำนาจ โดยโชกุนเป็นผู้กุมอำนาจ ในขณะที่เดียวกันก็มีการกระจายอำนาจในระบบของการปกครองแคว้นโดยโตเมียว (ลิขิต ธีรเวคิน, 2529) การปกครองเช่นนี้ส่งผลต่อการปกครองในสมัยเมจิ เพราะเดิมทีมีพื้นฐานของการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจ และกระจายอำนาจอยู่แล้ว โดยการปกครองในรูปแบบของรัฐบาลเมจิได้มีการปรับเปลี่ยน และผสมผสานการปกครองรูปแบบตะวันตกเพิ่มเติมเข้ามาด้วยคือ แบ่งการปกครองเป็น 72 จังหวัด และ 3 มหานคร แบ่งการปกครองในจังหวัดเป็นเขตต่าง ๆ จะมีผู้ว่าราชการจังหวัดที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแล โดยที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกลุ่มนี้จะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลาง ทำให้รัฐบาลมีอำนาจในการควบคุมท้องถิ่นอย่างเต็มที่ และง่ายต่อการดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศ (สุรางค์ศรี ดันเสียงสม, 2551)

ในส่วนของสภา แบ่งออกเป็น 2 สภาคือ สภาขุนนาง และสภาผู้แทนราษฎร ตามรูปแบบของ รัฐสภาอังกฤษ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมือง มีอิสระในการดำเนินชีวิต การเลือกอาชีพ และที่อยู่อาศัยมากขึ้น มีการเลือกตั้ง แต่ไม่ได้เป็นระบบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยแบบเต็มตัว เพราะอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองอยู่ในหมู่สภาสูง เป็นการปกครองกึ่ง สมบูรณาญาสิทธิราชย์ และประชาธิปไตยแบบผสมผสาน (พรธิดา บุตรสระ, 2560) แต่ถึงแม้จะไม่ใช่ว่า ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แต่ นับว่าเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญที่นำไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยที่มี ประสิทธิภาพในปัจจุบัน

4.1.3 นโยบายชานคินโคโท

เป็นอีกหนึ่งนโยบายที่ทำให้ระบบสังคม 4 ชั้น และระบอบโชกุนล่มสลายลงไปในที่สุด ระหว่างที่มีการดำเนินนโยบายชานคินโคโท ประชาชนในระบบชนชั้น และประชาชนทั่วไปเริ่มเกิดการขยายตัวในอาชีพ เกิดอิสระในการประกอบอาชีพมากขึ้นจากการปิดประเทศ นโยบาย ชานคินโคโทได้มีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และนโยบายชานคินโคโทได้บีบบังคับให้กลุ่ม ไตเมียวต้องเดินทางไปมาระหว่างแคว้นของตนเองกับเมืองหลวงเอโดะ ซึ่งการเข้าเอโดะแต่ละครั้งของ กลุ่มไตเมียว และนักรบต้องมีการใช้จ่ายที่สูงเพื่อแสดงความหรรษาสมฐานะนักรบที่คนในสังคมเชิดชู อีกทั้งการเดินทางแต่ละครั้งเหล่าไตเมียวต้องจ่ายค่าเดินทาง ระหว่างทางไปมาต้องแลกข้าวเป็น เงินตราก่อน หรือไม่กี่ก็ต้องยืมเงินจากกลุ่มพ่อค้า ทำให้ในต้นศตวรรษที่ 19 ระบบเศรษฐกิจการเงินได้ แทนที่ระบบเศรษฐกิจข้าว ในฐานะของการเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยน ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิด ระบบเศรษฐกิจการเงินคือ การที่ไตเมียวเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตที่หรรษาฟุ่มเฟือยทำให้กลุ่ม ไตเมียวไม่สามารถใช้จ่ายโดยการแลกด้วยข้าวได้อีกต่อไป แต่ต้องใช้วิธีการจ่ายด้วยระบบเงินตราแทน เมื่อระบบการเงินเริ่มสำคัญขึ้น เศรษฐกิจสมัยใหม่เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต และชนชั้นที่มี บทบาทที่สุดสำหรับรูปแบบเศรษฐกิจแบบใหม่คือ กลุ่มชนชั้นพ่อค้า ญี่ปุ่นในสมัยโตกูงาวะจึงได้เกิด เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่จุดรั้งไม่ได้ และต้องการพื้นที่ระบายตลาด ซึ่งสวนทางกับนโยบายปิด ประเทศที่มีรัฐบาลทหารปกครองอยู่ ไตเมียวที่ได้รับผลกระทบจากระบบชานคินโคโทจึงเริ่มหันไป ต่อต้านโชกุน และประชาชนที่ตระหนักถึงองค์จักรพรรดิในฐานะสัญลักษณ์สูงสุดของชาติก็ได้เพิ่มขึ้น ประชาชนกลุ่มที่เป็นนักรบชามูโรถูกลดความสำคัญลง ประชาชนกลุ่มที่เป็นชามูโรยากจนได้ย้าย ออกไปจากแคว้น และให้ลูกหลานแต่งงานกับลูกหลานของพ่อค้าที่ร่ำรวย เพื่อที่จะสามารถเข้าถึง

สถานะที่สูงขึ้น (ศุภกาภรณ์ พงศ์ยี่หล้า, 2560) บ้างก็เป็นนายธนาคารให้กับแคว้น นอกจากชนชั้นที่กล่าวมาข้างต้นจะได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของโชกุนแล้ว ในขณะเดียวกันก็ได้เกิดความไม่พอใจทางสังคมในชนชั้นชาวนาด้วย เนื่องจากชาวนายังคงต้องเสียภาษีจำนวนมากให้กับรัฐบาลดั้งเดิม แม้ว่าชาวนาบางส่วนได้พัฒนาการประกอบการให้มีความหลากหลายมากขึ้น แต่ระบบเศรษฐกิจเช่นนี้ทำให้เกิดผลกระทบในทางลบแก่คนทุกชนชั้นยกเว้นกลุ่มชนชั้นพ่อค้า ทำให้ โครงสร้างชนชั้นแบบศักดินาค่อย ๆ เสื่อมสลายลงไปในที่สุด (ลิขิต ธีรเวคิน, 2529)

4.1.4 การสนับสนุนความรู้แบบดัตช์

ปัญญาชนญี่ปุ่นหลายคนได้ต่อต้านนโยบายที่ยึดติดไม่เปลี่ยนแปลงของโชกุนโตกุงวะ แม้ว่าโชกุนจะสนับสนุนการเรียนรู้จากดัตช์ ทั้งนี้เพราะ โชกุนเพียงแต่ต้องการสนับสนุนการเรียนรู้แบบตะวันตกเพื่อ ต้องการให้สู้กับพวกที่เรียนรู้จากประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมญี่ปุ่น ซึ่งคนกลุ่มนี้จะสนับสนุนอำนาจขององค์จักรพรรดิ คนกลุ่มนี้เข้มแข็ง และท้าทายอำนาจของโชกุนมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนพวกปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาแบบดัตช์กลับกลายเป็นว่ามุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง และมีความต้องการขยายพรมแดนความรู้ไปสู่การเรียนรู้จากตะวันตก เพื่อให้ญี่ปุ่นก้าวหน้าทันสมัย ส่วนปัญญาชนที่สนใจการเรียนรู้จากจีน และจากความเป็นญี่ปุ่นเอง ก็จะส่งเสริมให้ฟื้นฟูสถานะขององค์จักรพรรดิ (ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, 2528) ปัญญาชนบางส่วนเริ่มปฏิเสธวัฒนธรรมจีน และมีความต้องการฟื้นฟูความเป็นญี่ปุ่น โดยใช้ตำราประวัติศาสตร์งานวรรณกรรมเก่าแก่ในการสร้างชาติ ที่เรียกว่าโคจิกิ เป็นเครื่องมือสำคัญ คนกลุ่มนี้ได้พยายามฟื้นฟูลัทธิชินโต ทำให้ชินโตกลายเป็นศาสนาสมัยใหม่ อีกทั้งยังมีความพยายามต่อต้านอิทธิพลของพุทธศาสนาและลัทธิขงจื้อ สิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ แม้ว่าจะไม่ถูกบังคับให้เปิดประเทศก็ตาม อีกทั้งการเรียนรู้ระบบการศึกษาของดัตช์ยังได้เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความรักชาติ รักถิ่นฐานในกลุ่มประชาชนญี่ปุ่น และทำให้กลุ่มปัญญาชนตระหนักถึงบริบททางการเมือง และนำไปสู่การสร้างความเป็นคนญี่ปุ่นที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ นอกจากแนวคิด และการศึกษาแบบตะวันตกแล้ว หลักการศึกษาที่ได้รับจากฝั่งตะวันออกอย่าง ขงจื้อ และบูชิตาก็ได้มีส่วนในการปูพื้นฐานประเทศญี่ปุ่นไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นการเปิดสังคมให้กว้างขึ้น ทำให้มีระบบคุณค่าที่หลากหลาย จนนำไปสู่การผลิตนักการเมืองนักวิสาหกิจ นักปรัชญา

และบุคลากรกลุ่มอื่น ๆ ที่มีคุณภาพ และนำพาญี่ปุ่นไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยเช่นกัน (ประเสริฐ จิตวิวัฒน์พงศ์, 2528)

4.1.5 ระบบสังคม 4 ชั้น

การเกิดระบบ 4 ชั้นขึ้นมาในสังคมสมัยนั้น ก็มีสาเหตุที่ทำให้เกิดผลดีต่อปรับตัวประชาชนเพื่อก้าวสู่ยุคสมัยใหม่ สำหรับชนชั้นซามูไร ซามูไรได้เป็นแกนแกนของกระบวนการสร้างความทันสมัยในยุคสมัยเมจิ เนื่องจากคนกลุ่มนี้ได้รับการฝึกฝนวินัย การเรียนรู้ มีพื้นฐานของการขับเคลื่อนทางปัญญา และผ่านประสบการณ์การทำงานราชการที่มีประสิทธิภาพมา เนื่องจากในสมัยโชกุนมีนโยบายที่เกื้อหนุนการศึกษาให้กับคนชนชั้นนี้ และเมื่อระบบชนชั้นกำลังจะล่มสลายลง ซามูไรก็ต้องปรับตัวโดยการประกอบอาชีพอื่น ทำให้ในสังคมญี่ปุ่นสมัยใหม่ได้คนกลุ่มนี้มาเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ในส่วนของกลุ่มชาวนาที่ประกอบกิจการอื่น ๆ นอกจากการปลูกข้าว เริ่มมีการขยายตัวทางอาชีพอย่างการรับจ้าง งานฝีมือ หัตถกรรมก็เท่ากับว่าเป็นการปรับตัวสู่การประกอบอาชีพใหม่ ๆ และทำให้เกิดชนชั้นแรงงานขึ้นภายในประเทศขึ้น

4.2 นโยบายของรัฐบาลสมัยเมจิที่ส่งผลต่อการปรับตัวของประชาชน

เมื่อเกิดการปฏิรูปที่นำโดยปัญญาชนรุ่นใหม่ โดยที่การปฏิรูปนี้ได้นำวิวัฒนาการตะวันตกเข้ามาผสมผสานในแทบทุกด้านดังที่กล่าวไว้ จะเห็นได้ว่าสังคมที่เป็นส่วนสำคัญในการปรับตัวของประชาชนก็เกิดความเปลี่ยนแปลง รัฐบาลเมจิได้ยุบโครงสร้างสังคมแบบศักดินา ที่ประกอบด้วย 4 ชั้นดั้งเดิม และแบ่งใหม่เป็น 3 ประเภท ได้แก่ กลุ่มขุนนางที่รวย และมีอภิสิทธิ์ กลุ่มผู้ดี โดยคนกลุ่มนี้ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ และสุดท้ายกลุ่มสามัญชนทั่วไป ชนชั้นอภิสิทธิ์ชนเดิมหรือซามูไรนักรบได้ถูกยกเลิกไป การแต่งงานข้ามชนชั้นสามารถทำได้ถูกต้องตามกฎหมาย ชาวนาที่เป็นทหารเกณฑ์ได้เข้ามาเป็นผู้ป้องกันประเทศและไม่มีการใช้ศิลปะการต่อสู้แบบซามูไรอีกต่อไปข้าราชการถูกจัดแบ่งโดยยึดหลักความสามารถ และการสอบแข่งขันบรรดาสามูไรได้ถูกกระตุ้นให้ประกอบอาชีพต่าง ๆ นอกจากนี้ในวันที่ 1 มกราคม 1873 ญี่ปุ่นยังได้มีการนำเอาปฏิทินแบบตะวันตกมาใช้แทนที่ปฏิทินจันทรคติ สังคมญี่ปุ่นยังได้หยิบบรรูปแบบการใช้ชีวิตแบบตะวันตกมาผสมผสานกับแบบประเพณีดั้งเดิมของตน ถึงแม้ว่าประชาชนชนบางส่วนจะสามารถปรับตัวได้แล้ว และรัฐบาลเมจิได้แสดงให้เห็นถึงการดำเนินนโยบายที่ประสบความสำเร็จ แต่อุปสรรคของการฟื้นฟูประเทศก็มีเช่นกัน ในระยะแรก

หรือทศวรรษ 1880 และ 1890 ชาวชนบทได้ต่อต้านการปฏิรูปของรัฐบาลเมจิอย่างแพร่หลายเช่น การต่อต้านการเกณฑ์ทหารการไม่ยอมรับให้มีการยกเลิกเทศกาลรื่นเริงตามประเพณีท้องถิ่น และการต่อต้านการใช้ปฏิทินสุริยคติ รวมถึงหวาดระแวงสงสัยเกี่ยวกับระบบการศึกษาในโรงเรียนตามแบบสมัยใหม่ของตะวันตกอีกด้วย (ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, 2560)

ปัจจัยที่ทำให้สังคมญี่ปุ่นพัฒนาอย่างรวดเร็วเนื่องมาจากการที่พื้นเพสังคมญี่ปุ่นในช่วงก่อนดำเนินนโยบายปิดประเทศได้รับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นมา หลังจากนั้นเมื่อมีนโยบายปิดประเทศก็เริ่มเกิดวัฒนธรรมของตนเอง ตัวอย่างเช่น มีอักษรญี่ปุ่น เกิดวรรณกรรม เกิดความเชื่อที่ชาติดนเป็นใหญ่ เกิดความรู้สึกชาตินิยม เมื่อการดำเนินนโยบายดำเนินมาเรื่อยๆเช่นนี้ ก็เกิดประชาชนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษา เกิดอัตราการอ่านออกเขียนได้ที่สูง คนรุ่นใหม่เริ่มมีความต้องการแสวงหาความรู้มากขึ้น และเมื่อเริ่มการปฏิรูปซึ่งเป็นการปฏิรูปที่นำโดยคนรุ่นใหม่ ผู้นำเมจิที่ขึ้นมาก็เป็นคนรุ่นใหม่ ดังนั้นจึงมีนโยบายที่ช่วยให้ประชาชนหลุดออกจากความล้าสมัย แต่ยังคงสนับสนุนความรักชาติเอาไว้ อยู่ สะท้อนความพยายามในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมการเมืองญี่ปุ่น เพื่อให้อิสระในการดำเนินชีวิตกับประชาชนมากขึ้น (เอกสิทธิ์ หนูนภักดี, 2561) โดยจักรพรรดิเมจิได้ออกนโยบายสร้างชาติ 5 ประการขึ้นมา และนโยบายนี้ได้มีการสนับสนุนเอาการดำเนินชีวิตแบบชาวตะวันตกเข้ามาภายในประเทศ เนื่องจากญี่ปุ่นมองว่าตะวันตกเป็นชาติที่เจริญ รัฐบาลเมจิเลยมีความพยายามเร่งพัฒนาประเทศให้เป็นแบบตะวันตก จากการสนับสนุนนโยบายสร้างชาติ

นโยบายสร้างชาติ 5 ประการประกอบไปด้วย การยกเลิกประเพณีที่ล้าสมัย เน้นให้ประชาชนทั่วไปแสวงหาความรู้จากทั่วโลก กำหนดให้มีรัฐสภาที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนโดย ใช้หลักประชาธิปไตยในการปกครองบ้านเมือง และให้พลเมืองมีสิทธิเท่าเทียมกัน พลเมืองทุกคนมีสิทธิทางการเมือง การประกอบอาชีพ การแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ประเทศก้าวหน้าดังตะวันตก และนโยบายสร้างชาติเหล่านี้ได้กลายมาเป็นพื้นฐานของนโยบายอื่น ๆ ที่ดำเนินโดยรัฐบาลเมจิเพื่อส่งเสริมการปรับตัวของประชาชน

4.2.1 นโยบายยกเลิกระบบชนชั้น

นโยบายนี้ได้ส่งผลกระทบต่อชนชั้นชาวมุโรมากที่สุด เนื่องจากสมัยโชกุน เกิดการปิดประเทศ ชาวมุโรเริ่มตงงานแต่ก็อยู่อย่างสุขสบายเนื่องจากได้รับเงินเดือนอย่างต่อเนื่อง แต่พอเข้าสู่สมัยใหม่ ชนชั้นชาวมุโรเริ่มยากจนลง การปรับตัวของประชาชนชนชั้นนี้ บางส่วนเริ่มผันตัวไปประกอบอาชีพอื่น ระบบชนชั้นเริ่มเสื่อมสลายลงไปมากที่สุด ประชาชนทั่วไปเริ่มมีความอิสระในการเลือกอาชีพมากขึ้น เนื่องจากได้มีการให้ความอิสระกับประชาชนมากขึ้นตามนโยบายสร้างชาติ

4.2.2 นโยบายสนับสนุนภาคเอกชน

ในสมัยเมจิ ผู้นำของญี่ปุ่นได้จ้างชาวต่างชาติมาให้ความรู้แก่ประชาชนที่ประกอบธุรกิจ มีการสร้างโรงงานตัวอย่างเพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการดำเนินธุรกิจหรือประกอบกิจการต่าง ๆ มีกิจการบางส่วนที่รัฐบาลได้ดำเนินการเองแล้วขายต่อให้เอกชน กลุ่มพ่อค้าบางส่วนที่เริ่มทำธุรกิจ ตั้งแต่สมัยโชกุนได้รวมตัวกันเป็นองค์กรที่ยิ่งใหญ่ และมีอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่า กลุ่มไซบัตสึ โดยรัฐบาลจะสนับสนุนผลประโยชน์ทางการค้าให้กับประชาชนกลุ่มนี้โดยให้เงินอุดหนุน ประชาชนกลุ่มนี้จะมีอำนาจในการต่อรองซื้อกิจการรัฐวิสาหกิจจากรัฐบาล มีการปรับระบบธนาคาร และระบบคมนาคมขนส่งให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเกิดกลุ่มประชาชนที่เป็นแรงงานขึ้นจำนวนมาก

4.2.3 นโยบายสนับสนุนการใช้เงินตรา

เดิมทีในสมัยโชกุนมีการแลกเปลี่ยนสินค้าในรูปแบบของข้าว แต่เมื่อประชาชนกลุ่มที่เป็นชนชั้นพ่อค้าได้ขึ้นมาเป็นกลุ่มที่มีอำนาจที่สุดในสังคม จากการแลกเปลี่ยนในรูปแบบของข้าวก็เปลี่ยนมาเป็นรูปแบบเงินตรา เมื่อเข้าสู่ยุคฟื้นฟูเมจิ รัฐบาลได้มีนโยบายการปฏิรูปในเงินตรา และการธนาคาร โดยที่รัฐบาลได้สร้างโรงกษาปณ์ของตน และได้ออกเหรียญของชาติขึ้น (บัญญัติ สุรการวิทย์, 2525)

4.2.4 นโยบายการสนับสนุนด้านการศึกษา

รัฐบาลเมจิได้มีนโยบายการสร้างโรงเรียน มหาวิทยาลัย จัดตั้งการศึกษาภาคบังคับ และเกิดการสร้างโรงเรียนประจำท้องถิ่นต่าง ๆ ขึ้นมา และมีการจ้างครูชาวต่างชาติเข้ามา นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มีการแปลหนังสือตะวันตกเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ในส่วนของการศึกษาสายอาชีพก็มีเพิ่มขึ้น จากเดิมที่เป็นการเรียนตามหลักขงจื้อ และชินโต เริ่มหันไปสนับสนุนการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การที่รัฐบาลได้มีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการศึกษานี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องพัฒนาประเทศต่อไป เป็นการออกนโยบายที่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว และเป็นการปูพื้นฐานการพัฒนา (รักพงษ์ แซ่โซว และ สุจิตรา เลิศเสม, 2544) อีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญคือ เมื่อเข้าสู่ยุคเมจิที่ให้อิสระกับประชาชนมากขึ้น ทำให้ประชาชนที่เป็นผู้หญิงสามารถเข้าถึงการศึกษามากขึ้นอีกด้วย

4.2.5 นโยบายสนับสนุนการศึกษาต่างประเทศ

นโยบายนี้แสดงถึงการปรับตัวของคนยุคใหม่ และการที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเปิดรับวิทยาการใหม่ ๆ เข้าสู่ประเทศ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการปรับตัวของคนญี่ปุ่นตามนโยบายสร้างชาติ 5 ประการ เนื่องจากผู้ที่ไปศึกษาต่างประเทศจะนำความรู้กลับมาพัฒนาประเทศ และกลุ่มคนที่ได้เดินทางไปศึกษาต่างประเทศมักจะเป็นกลุ่มผู้นำของประเทศเป็นส่วนใหญ่ และกลับมาเผยแพร่ความรู้แบบตะวันตกให้กับประชาชนทั่วไป การเยือนตะวันตกทำให้เกิดปฏิรูปอย่างค่อยเป็นค่อยไป และมีการนำข้อแตกต่างจากชาติตะวันตกมาใช้ในการปรับปรุงประเทศ หลังจากการส่งเสริมนักศึกษาไปต่างประเทศ รัฐบาลเริ่ม หันมาส่งเสริมโรงเรียนในญี่ปุ่นแทน โดยจ้างครูชาวต่างชาติ และเมื่อการศึกษาของญี่ปุ่นเริ่มมีระบบที่คงที่ ครูชาวญี่ปุ่นก็เข้าแทนที่ครูชาวตะวันตก (แมร์ริอุส บี. แจนเสน, 2526)

4.3 สรุป

จากการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินนโยบายของรัฐบาลโชกุน ทำให้เกิดการปฏิรูปประเทศในขณะที่เกิดการเอื้อให้ประชาชนปรับตัวตามไปด้วย ในระหว่างการปกครองของระบอบโชกุน การดำเนินนโยบายชาตินิยมของรัฐบาลโชกุนได้ส่งอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านมากที่สุด เนื่องจากเป็นนโยบายที่ทำให้ระบบสังคม 4 และการปิดประเทศล่มสลายลง แต่ในขณะเดียวกันนโยบายนี้ก็ส่งเสริมให้กลุ่มพ่อค้าที่เป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในบรรดาสังคมชนชั้น กลายมาเป็นชนชั้นที่มีบทบาทมากที่สุด เนื่องจากนโยบายนี้ได้ส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจซึ่งสอดคล้องกับการเข้าสู่ประเทศสมัยใหม่ นโยบายนี้ทำให้ความต้องการของพื้นที่ตลาดมีการขึ้น เกิดการจ้างงาน และเกิดอาชีพใหม่ขึ้นในหมู่ประชาชน จากที่เคยมีเพียงแค่ 4 ชนชั้น กลายเป็นว่า ประชาชนไม่สามารถประกอบอาชีพตามระบบสังคม 4 ชนชั้นดั้งเดิมได้อีกต่อไป เท่ากับว่านโยบายนี้ขัดแย้งกับประเทศญี่ปุ่นที่ดำเนินนโยบายปิดประเทศควบคู่ไปด้วย ดังนั้นจึงเกิดเป็นการล่มสลายของระบอบโชกุน แม้ระบอบโชกุนจะล่มสลายลง แต่การในระหว่างที่โชกุนยังคงปกครองอยู่ ก็มีการดำเนินนโยบายที่เกื้อหนุนให้ประชาชนปรับตัวสู่การเปลี่ยนผ่านอย่างเช่น นโยบายปิดประเทศ นโยบายนี้ทำให้เกิดกลุ่มปัญญาชนผู้มีความรู้ และภายหลังคนกลุ่มนี้ได้กลายมาเป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนการฟื้นฟูเมจิในเวลาต่อมา

เมื่อดำเนินมาถึงยุคเมจิ กลุ่มผู้นำญี่ปุ่นได้ตระหนักถึง ความสำคัญของเศรษฐกิจ เนื่องจากจากกลุ่มผู้นำเหล่านี้เป็นกลุ่มประชาชนที่ได้รับการศึกษา และเห็นถึงความสำคัญในการปรับเปลี่ยนประเทศสู่สมัยใหม่ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ส่งเสริมการออกไปแสวงหาความรู้จากประเทศตะวันตก นอกจากนี้ องค์จักรพรรดิยังได้ประกาศใช้นโยบายสร้างชาติ 5 ประการ และรัฐบาลเมจิได้ดำเนินนโยบายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายสร้างชาตินี้ เกิดการดำเนินนโยบายอย่างเช่น นโยบายการสนับสนุนการศึกษา แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลเมจิตระหนักว่าการศึกษาคือสิ่งที่ช่วยในการพัฒนา และเปิดประเทศให้เข้าสู่โลกสมัยใหม่ การที่ประเทศจะพัฒนาได้ รัฐบาลจะต้องปูพื้นฐานความรู้ให้แก่ประชาชนก่อน การดำเนินนโยบายนี้เริ่มแรกเกิดจากการแสวงหาความรู้จากตะวันตก และนำระบบการศึกษาของประเทศตะวันตกเข้าสู่ประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไป ลำดับถัดมารัฐบาลได้ดำเนินนโยบายสนับสนุนภาคเอกชน นโยบายนี้เป็นนโยบายที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่ทันสมัยของกลุ่มผู้นำผู้นำเมจิได้เห็นถึงความสำคัญของเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงรัฐบาลเมจิจึงดำเนินการสนับสนุน

ภาคอุตสาหกรรม โดยได้แบ่งกิจการบางส่วนของภาครัฐให้กับภาคเอกชน และมีการสนับสนุนการดำเนินงานกิจการของเอกชน โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

การดำเนินนโยบายเหล่านี้ นอกจากแสดงถึงความเฉลียวฉลาด การแสวงหาความรู้ และการรู้จักนำความรู้เหล่านั้นมาศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศของกลุ่มผู้นำแล้ว ประชาชนญี่ปุ่นที่มีการขับเคลื่อนทางปัญญาอยู่ตลอดก็เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ประเทศญี่ปุ่นฟื้นฟูปอย่างรวดเร็ว สามารถกล่าวได้ว่า ยุคฟื้นฟูเมจิเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ประเทศญี่ปุ่นที่เคยปิดประเทศ และมีพื้นฐานเป็นเศรษฐกิจเกษตร จนได้ก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในชาติมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกในเวลาถัดมา

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การปฏิวัติเมจิเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของญี่ปุ่นที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของคนญี่ปุ่น อีกทั้งยังเป็นการคืนอำนาจสู่องค์พระจักรพรรดิ โดยที่รัฐบาล และองค์จักรพรรดิญี่ปุ่นในยุคเมจิจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการปรับตัวของประชาชนเพื่อเข้าสู่ การเปลี่ยนแปลงผ่านการออกนโยบายต่าง ๆ นอกจากนี้รัฐบาลโชกุนที่มีอำนาจในประเทศก่อนการ ปฏิวัติเมจิก็มีส่วนสำคัญอย่างมากในการปรับตัวของประชาชนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่าน และการออกนโยบายของรัฐบาลโชกุนก็เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการปฏิวัติเมจิเช่นกัน

นโยบายซานคินโคไท เป็นนโยบายที่ทำให้ระบบสังคม 4 ชั้น และระบอบโชกุนล่มสลาย เพราะทำให้ประชาชนในระบบชนชั้น และประชาชนทั่วไปเกิดการขยายตัวในอาชีพ เกิดเป็นการ พัฒนาเศรษฐกิจ ประชาชนต้องการพื้นที่ระบายตลาด ซึ่งขัดแย้งกับการปิดประเทศในขณะนั้น ชนชั้น นักรบเริ่มตกต่ำ เพราะไม่มีการสู้รบ ประชาชนกลุ่มพ่อค้าได้เริ่มเข้ามามีอิทธิพลมากที่สุด ปัญหาจาก ภายใน และภายนอกทำให้ประชาชนเริ่มไม่ให้ความไว้วางใจในรัฐบาลโชกุน และเกิดเป็นการปฏิวัติที่ นำโดยคนรุ่นใหม่ในที่สุด

อีกปัจจัยที่ทำให้การปฏิวัติเมจิดำเนินไปอย่างรวดเร็วเนื่องจาก ประชาชนญี่ปุ่นมีความ พยายามปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้วย พื้นฐานของคนญี่ปุ่น เป็นคนที่มีความเป็น ชาตินิยมสูง และเป็นกลุ่มที่พร้อมจะปรับเปลี่ยนเพื่อสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตนเอง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลง ประเทศให้ก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ในสมัยรัฐบาลโชกุนโตกูงาวะ มี การดำเนินนโยบายปิดประเทศ ข้อดีของการดำเนินนโยบายนี้คือ ทำให้ญี่ปุ่นมีทรัพยากรมนุษย์ที่มี คุณภาพเนื่องจากมีอัตราการอ่านออกเขียนได้ที่สูง ประชาชนที่มีคุณภาพได้กลายมาเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการพัฒนาประเทศ

ด้านการปกครอง เดิมทีในสมัยโชกุนโตกูงาวะ ญี่ปุ่นมีการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจหรือ ระบบศักดินา และมีกระจายอำนาจโดยโตเมียวในแต่ละแคว้น เมื่อถึงยุคสมัยเมจิการรวมศูนย์อำนาจ การปกครองในสมัยเมจิจึงไม่ต้องเรียนรู้ใหม่มากนัก แต่มีการผสมผสานรูปแบบการปกครองจาก ตะวันตกเข้ามา ผู้นำเมจิได้เดินทางไปศึกษาการปกครองแบบตะวันตก และนำมาปรับปรุง และพบว่า

การที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการปกครองอาจส่งผลเสียในเวลาถัดมา รัฐบาลเมจิได้แบ่งการปกครองเป็น 72 จังหวัด และ 3 มหานคร และแบ่งการปกครองในจังหวัดเป็นเขตต่าง ๆ และจัดตั้งสภาผู้แทนราษฎร ที่มีต้นแบบมาจากรัฐสภาอังกฤษ ทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมือง มีการเลือกตั้ง แม้ยังไม่ได้เป็นระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบเต็มตัว แต่ประชาชนก็มีอิสระในการดำเนินชีวิต การเลือกอาชีพ และที่อยู่อาศัยมากขึ้น เป็นการปกครองกึ่งสมบูรณาญาสิทธิราชย์และประชาธิปไตยแบบผสมผสาน นับว่าเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญที่นำไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน

เมื่อเข้าสู่ยุคสมัยเมจิ ผู้นำที่มีบทบาททางการเมืองคือองค์จักรพรรดิ และรัฐบาลเมจิองค์จักรพรรดิได้กลับมาเป็นศูนย์รวมใจของประชาชนดั้งเดิมตามความเชื่อที่ว่าองค์จักรพรรดิสืบเชื้อสายมาจากเทพพระอาทิตย์อยู่แล้ว องค์จักรพรรดิได้ออกนโยบายสร้างชาติ 5 ประการ เพื่อส่งเสริมความเป็นยุคสมัยใหม่ที่หลงเหลือความเป็นญี่ปุ่น รัฐบาลเมจิมีบทบาทในการออกนโยบายที่มีพื้นฐานมาจากนโยบายสร้างชาติทั้ง 5 ประการ โดยนโยบายต่าง ๆ ได้ส่งผลต่อการปกครอง สังคม และเศรษฐกิจดังนี้ นโยบายสนับสนุนการค้า เป็นนโยบายที่แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจของประเทศ เดิมในสมัยโชกุนโตกูงาวะประเทศญี่ปุ่นมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มชนชั้นพ่อค้าอยู่แล้ว เมื่อเข้าสู่ยุคเมจิรัฐบาลได้สนับสนุนการปรับตัวของคนกลุ่มนี้เช่น ได้จ้างชาวต่างชาติมาให้ความรู้แก่ประชาชนที่ประกอบธุรกิจ มีการขายกิจการบางส่วนให้กับเอกชน มีการปรับระบบคมนาคมขนส่งให้สอดคล้องกับรูปแบบเศรษฐกิจที่ขยายกว้างขึ้น โดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และออกนโยบายปฏิรูปในเงินตรา และการธนาคาร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสื่อกลางการแลกเปลี่ยน ทำให้ประเทศมีความเป็นสากลมากขึ้นตามแบบประเทศตะวันตก และเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบตะวันตก ในส่วนของกลุ่มเอกชนที่มีธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้รวมตัวกันเป็นองค์กรที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศเรียกว่า กลุ่มไชนัตสึ อีกทั้งการยกเลิกระบบชนชั้นของรัฐบาลเมจิ ทำให้ประชาชนทั่วไปเริ่มมีความอิสระในการเลือกอาชีพ เลือกที่อยู่อาศัย และอิสระในการดำเนินชีวิตมากขึ้น การยกเลิกระบบชนชั้นนี้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศเกิดความพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากขึ้นกว่าเดิม ในส่วนของนโยบายอื่น ๆ ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา เช่น นโยบายสนับสนุนการศึกษาต่างประเทศ นโยบายการสนับสนุนด้านการศึกษา นโยบายเหล่านี้ส่งผลต่อการปรับตัวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในญี่ปุ่นคือ ประชากรที่เป็นผู้หญิงจะได้รับสิทธิทางการศึกษามากขึ้น

รวมถึงประชาชนทั่วไปจากเดิมที่เป็นการศึกษาแบบขงจื้อ และซินโต ได้ถูกปรับให้เป็นการศึกษาในรูปแบบตะวันตกที่สามารถนำมาใช้งานได้จริง และสอดคล้องกับการฟื้นฟูประเทศ

บรรณานุกรม

หนังสือ

เขียน ชีระวิทย์. (2511). **วิวัฒนาการการปกครองของญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพินทยา.

โนบุตากะ อิเกะ. (2523). **ปาฏิหาริย์ญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พาสโก.

บัญญัติ สุรการวิทย์. (2525). **การพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นำอักษรการพิมพ์.

ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. (2528). **สร้างคนสร้างชาติสไตล์ญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แมร์ริอุส บี. แจนเสน. (2526). **โลกทัศน์ญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย

รักพงษ์ แซ่โซ้ว และสุจิตรา เลิศเสม. (2544). “การปฏิรูปการศึกษาในยุคเมจิ,” **วารสารญี่ปุ่นศึกษา**

17, 2: 15-23.

รัศมีดารา ชันติกุล. (2526). **บทบาทผู้ประกอบการญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง**. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2529). **การพัฒนาของประเทศญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีระชัย โชคมุกดา. (2554). **ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อียิปซี.

ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า. (2560). **ญี่ปุ่นสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, (2555): “รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น: จากอดีตสู่ปัจจุบัน,” **วารสารพัฒนบริหารศาสตร์**

52, 3: 308-312.

สุรางค์ศรี ดันเสียงสม. (2551). **ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสิทธิ์ หนูนุกัถิ. (2561). **ญี่ปุ่นอย่างไรที่เป็น ลำดับที่ 4**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

E.H. Narman. (2526). **ญี่ปุ่น: การก่อตัวเป็นชาติสมัยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: โครงการแปล

ไทย-ญี่ปุ่นมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

วิทยานิพนธ์

พรธิดา บุตรสระ. (2560). “การฟื้นฟูสมัยเมจิจุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัยของประเทศญี่ปุ่น

วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สื่อออนไลน์

ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. (2592). **การพัฒนาประเทศ 100 ปีของญี่ปุ่น**. เข้าถึงเมื่อ 22 ตุลาคม 2562.

เข้าถึงได้จาก

<https://www.tcithaijo.org/index.php/japanese/article/view/52796/43837>

ยศไกร ส.ตันสกุล. (2560). **อวสานยุคซามูไร: การผูกขาดอำนาจของรัฐบาลบากูมุ**. เข้าถึงเมื่อ 16

กันยายน 2562. เข้าถึงได้จาก <http://www.gypzyworld.com/article/view/318>

ศูนย์เกาหลีศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2551). **ญี่ปุ่น: ประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจ.**

เข้าถึงเมื่อ 7 ตุลาคม 2562. เข้าถึงได้จาก

<http://www3.ru.ac.th/korea/article1/article13.pdf>

เพ็ญศรี กาญจน์นัมย์. (2552). **จักรพรรดิ-โชกุน-โตเมียว.** เข้าถึงเมื่อ 15 กันยายน 2562. เข้าถึงได้จาก

<https://janghuman.wordpress.com/2009/11/23/>

Richard Sims. (2544). **Japanese Political History since the Meiji Renovation 1868–2000.**

เข้าถึงเมื่อ 14 กันยายน 2562. เข้าถึงได้จาก

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-349-63240-4_1

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวปวีศา บุญวัน
วันเกิด	29 พฤษภาคม พ.ศ. 2540
ที่อยู่	1228/14 ถนน ชูพันธ์ ตำบล เมืองเหนือ อำเภอ เมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2559 : สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปลายจากโรงเรียนศรีสะเกษ วิทยาลัย พ.ศ. 2562 : กำลังศึกษาในระดับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร